

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЛІНГВІСТИКИ ТА СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ
КАФЕДРА АНГЛІЙСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ І ПЕРЕКЛАДУ**

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач випускової кафедри
_____ С.І. Сидоренко
«_____» _____ 2020 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА

ВИПУСКНИКА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ МАГІСТР

**ЗА СПЕЦІАЛІЗАЦІЄЮ «ГЕРМАНСЬКІ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ
(ПЕРЕКЛАД ВКЛЮЧНО), ПЕРША – АНГЛІЙСЬКА»**

**Тема: *ЗАСОБИ ПРАГМАТИЧНОГО ВПЛИВУ ТА ЇХ ВІДТВОРЕННЯ ПРИ
ПЕРЕКЛАДІ (НА МАТЕРІАЛІ ПУБЛІЦИСТИКИ НА ТЕМУ COVID-19)***

Виконавець: студентка групи ФЛ-201«Мз» КРАВЦОВА ЯНА ОЛЕКСІЇВНА

Керівник: канд. філол. наук, доцент ГОЛОВНЯ АЛЛА ВАСИЛІВНА

Нормоконтролер: _____ (Кондратенко Юлія Вікторівна)

Київ 2020

ЗМІСТ

Вступ	3
Розділ 1. Теоретичні засади прагматичних особливостей мови.....	9
1.1. Поняття прагматики та її функціонування у мові.....	9
1.2. Прагматичний потенціал публіцистичних текстів.....	14
1.3. Засоби створення прагматичного впливу в тексті.....	20
Розділ 2. Методологія дослідження прагматичного впливу в перекладі публіцистики.....	26
2.1. Аналіз перекладу в прагматичному аспекті.....	26
2.2. Способи передачі прагматичного потенціалу в процесі перекладу..	33
2.3. Методи дослідження прагматичного впливу в перекладі публіцистики на тему COVID-19.....	39
Розділ 3. Відтворення засобів прагматичного впливу в перекладі публіцистики на тему COVID-19.....	49
3.1. Відтворення прагматичних засобів впливу на лексичному рівні.....	49
3.2. Стилiстичні засоби прагматичного впливу та способи їх перекладу.....	55
3.3. Синтаксичний рівень засобів прагматичного впливу та способи їх перекладу	65
Висновки	71
Список використаних джерел	74
Додатки	83
Додаток А.....	84
Додаток Б.....	85
Додаток В.....	86
Додаток Г.....	87
Додаток Д.....	90
Додаток Ж.....	91

ВСТУП

Характерною рисою сучасної лінгвістики є помітне збільшення кількості досліджень, у центрі уваги яких зображуються не системно-структурні аспекти мови, а функціонування мовних засобів спілкування. На сьогодні зростаючим інтересом користується прагматика як наука, що орієнтується на суб'єкт мовного спілкування і розглядає комунікацію як спосіб мовної взаємодії.

Вперше про прагматику писав Ч. Пірс [96], а її основні параметри стосовно філософії прагматизму сформулював пізніше Ч. Морріс [39]. Однак, сучасна лінгвістично-орієнтована прагматика, розвивається швидше під впливом пізніших досліджень у лінгвістиці.

Із трьох традиційних розділів семіотики – семантики, синтактики і прагматики – останній, тобто прагматика, є порівняно новою сферою мовознавства, і тому відкриває великі можливості для вивчення висловлювання з позицій лінгвістичної прагматики і теорії комунікації. Незважаючи на те, що в останні роки межі прагматики значно розширилися, і вона не має чітко окресленого предмета, проте багато дослідників прагматичних властивостей мови ставлять перед собою завдання надати власне визначення прагматики.

На думку Н.Д. Арутюнової, область лінгвістичної прагматики не має чітких меж у зв'язку з тим, що висунувши в якості об'єднуючого принцип вживання мови мовцями, прагматика охопила багато тем в таких розділах лінгвістики, як риторика й стилістика, актуальний синтаксис, теорія мови і мовної діяльності, соціо- та психолінгвістика та ін. [7, с. 52].

Прагматика є невід'ємною частиною дослідження мови, оскільки вона звертає свою увагу на те, якою зовнішньо-лінгвістичною ситуацією мотивується вибір і вживання тих чи інших мовних засобів. Іншими словами, вона спрямовує свою увагу на комунікативний зміст висловлювання в різних умовах спілкування.

Прагматичний підхід до опису мовних явищ ще й досі знаходиться у стані становлення. Однак, його вплив відчутний у всіх галузях мовознавства, що знайшло вираження у лінгвістичних дослідженнях тексту як одиниці опису прагматичного

аспекту лінгвістики. Текст розглядається як складне мовне утворення, з певним його об'єктивним призначенням і функціонуванням у мовній комунікації, а також яке володіє змістовною цілісністю, синтактико-смысловим зв'язком складових його компонентів, і як складна макроструктура, що вінчає піраміду мовних одиниць, на першому плані якої виступають комунікативні властивості [44, с. 81].

Під комунікативними властивостями мовних одиниць маються на увазі лінгвістичні характеристики тексту з урахуванням співвідношення автор – текст – адресат. Взаємозв'язок трьох названих компонентів є загальновідомим положенням лінгвістичної прагматики. Комунікативний підхід до мови сприяв підвищенню інтересу лінгвістів до мовної особистості адресанта й адресата, через комунікативну діяльність яких здійснюється формування і сприйняття лінгвістичних структур.

Дослідження мовних засобів тексту вимагає комунікативно-прагматичного підходу, оскільки їх прагматична значущість створюється тільки в певних мовних ситуаціях, та їх інтерпретації часто є контекстно-зумовленими. З позиції когнітивного підходу, в основі розуміння мови і тексту лежить процедура побудови прагматичного висновку [19, с. 54].

На сьогоднішній день засоби масової інформації відіграють особливу роль в сучасному суспільстві, оскільки саме завдяки їм ми маємо можливість оперативно отримувати інформацію про актуальні події, які відбуваються в світі, і пізнавати навколишню дійсність. Глобалізація світового економічного простору, а також соціально-політичні процеси сучасності визначають інтерес людей не тільки до місцевих, а й до світових ЗМІ, що обумовлює необхідність їх перекладу з однієї мови на іншу. Особливу роль при цьому відіграють інтернет-видання, які характеризуються інтерактивністю, мультимедійністю і гіпертекстуальністю.

Переклад загалом, і зокрема переклад публіцистичних текстів, є складним і трудомістким процесом. Особливість перекладу публіцистичних текстів полягає в тому, що їх зміст у певних випадках доводиться інтерпретувати й адаптувати для аудиторії, що говорить мовою перекладу. Цей процес вимагає від перекладача не тільки глибоких знань мови оригіналу і мови перекладу, але також володіння загальнокультурних компетенцій, зокрема, знання політичних, економічних і

соціальних реалій двох країн, які знаходять своє відображення в текстах статей. Крім мовних проблем перекладач стикається зі складнощами при збереженні формату, організації та подачі матеріалу читачеві відповідно до вимог конкретного видання. Перед перекладачем постає завдання не тільки чіткої передачі змісту тексту оригіналу засобами мови перекладу, а й його прагматичного потенціалу – того ефекту, який спрямований на цільову аудиторію тексту статті мовою оригіналу та його відтворення за допомогою мовних засобів мови перекладу.

Зазвичай, публіцистичні тексти висвітлюють найактуальніші проблеми суспільства та всього світу. На сьогодні, пандемія коронавірусної хвороби COVID-19 стала масштабною, глобальною кризою нашого часу в сфері охорони здоров'я, а також найбільшим викликом, з яким ми зіткнулися з часів Другої світової війни. Країни намагаються уповільнити темпи поширення хвороби шляхом тестування, надання необхідної допомоги хворим, відстеження контактів хворих з іншими людьми, обмеження пересування громадян та заборони масових заходів, таких як спортивні події, концерти та навчання в школах.

Пандемія поширюється хвилями, які можуть обрушитися на тих, хто не буде достатньо готовий їй протистояти. Але COVID-19 – це щось значно масштабніше, ніж криза в сфері охорони здоров'я. Збільшуючи навантаження на кожну країну, якої вона торкається, пандемія може призвести до спустошливої кризи у соціальній, економічній та політичній сферах, що залишить глибокі шрами. Саме тому матеріалом нашого дослідження слугують статті на тему COVID-19, адже прагматичний вплив перекладу публіцистичних текстів заданої тематики не отримав достатнього висвітлення в науковій літературі.

Актуальність теми зумовлена його зв'язком із найважливішими лінгвістичними завданнями всебічного й системного опису функціонування мови в різних комунікативних сферах та необхідністю дослідження та опису засобів створення і посилення прагматичного ефекту публіцистичного тексту, який є рушійним у сучасному світі. Всебічне вивчення процесу комунікації вимагає осмислення і виявлення ролі всіх її компонентів, де важливу роль відіграє прагматичний аспект спілкування. Також, важливим є способи відтворення

прагматичного потенціалу публіцистики, адже саме англomовні тексти ЗМІ є найвпливовішими по всьому світу.

Мета виконаної дипломної роботи полягає у дослідженні засобів прагматичного впливу публіцистичних текстів та їх відтворення українською мовою.

Реалізація поставленої мети передбачає розв'язання низки конкретних завдань:

- визначити поняття прагматики та її функціонування у мові;
- охарактеризувати прагматичний потенціал публіцистичних текстів;
- висвітлити засоби створення прагматичного впливу в тексті;
- проаналізувати переклад в прагматичному аспекті;
- визначити способи передачі прагматичного потенціалу в процесі перекладу;
- висвітлити методи дослідження прагматичного впливу в перекладі публіцистики на тему COVID-19;
- дослідити стилістичні засоби прагматичного впливу та способи їх перекладу;
- визначити способи відтворення прагматичних засобів впливу на лексичному рівні;
- висвітлити синтаксичний рівень засобів прагматичного впливу та способи їх перекладу.

Об'єктом дослідження є мовні засоби прагматичного впливу, використані у сучасних англomовних публіцистичних текстах на тему COVID-19.

Предметом дослідження є способи відтворення засобів прагматичного впливу публіцистики українською мовою.

Матеріал дослідження складає 52 англomовні статті на тему COVID-19, що містять мовні засоби прагматичного впливу на стилістичному, лексичному та синтаксичному рівні (вибірка становить 263 одиниці), та їх переклади українською мовою.

Під час вирішення визначених завдань використовувались наступні **методи дослідження**: загальнонауковий – для огляду теоретичних напрацювань, пов'язаних з особливостями засобів прагматичного впливу; *метод семіотичного аналізу*

допоміг забезпечити структурно-семантичний аналіз досліджуваних одиниць; *метод контекстуального аналізу* дав змогу визначити текстове оточення досліджуваних одиниць; *описовий метод* забезпечив аналіз теоретичної бази дослідження; *метод порівняльного аналізу* забезпечив визначення доречності та відповідності перекладацьких стратегій, використаних перекладачем в українському варіанті матеріалу дослідження; *кількісний аналіз* дозволив встановити співвідношення у межах аналізованих одиниць.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у комплексному підході до вивчення прагматики публіцистичного тексту, при якому його фонетичні, лексико-фразеологічні та синтаксичні особливості розглядаються в світлі прагматичних характеристик, що дозволяє досліджувати текст в діалектичній єдності його комунікативно-інтенціональній віднесеності. Новим також є встановлення прагматичної спрямованості засобів мови, що сприяє створенню і посиленню прагматичного потенціалу публіцистичного тексту. Публіцистика на тему COVID-19 є досить новим матеріалом дослідницьких перекладацьких доробок, так само як і її відтворення. У нашій роботі було визначено способи перекладу мовних засобів прагматичного впливу текстів саме цієї тематики та проведено аналіз їх використання.

Теоретичне значення отриманих результатів полягає в подальшій розробці теорії комунікації з точки зору її прагматичного аспекту, в тому, що її результати можуть послужити певним внеском у вирішення проблеми прагматичної значущості одиниць мови та їх текстотвірного потенціалу, а також в розробку окремих питань лінгвістичної прагматики, лексикології, функціональної стилістики, лінгвістики тексту та теорії перекладу.

Практичне значення отриманих результатів отриманих результатів визначаємо можливістю їх використання при підготовці відповідних розділів підручників, навчальних посібників, у лекційних курсах та спецкурсах з стилістики англійської мови, літературознавства та перекладознавства, на практичних і лабораторних заняттях, для розв'язання практичних проблем, пов'язаних з англо-українським перекладом.

Апробація отриманих результатів. Основні результати дослідження оприлюднено на Міжнародній науково-практичній конференції «Мова, література і культура: актуальні питання взаємодії» (жовтень 2020, м. Львів) та на VIII Міжнародній науково-практичній конференції «Подолання мовних та комунікативних бар'єрів: освіта, наука, культура» (листопад 2020, м. Київ).

Публікації отриманих результатів. Основні результати дослідження опубліковано у збірнику тез доповідей Міжнародній науково-практичній конференції «Мова, література і культура: актуальні питання взаємодії» (жовтень 2020, м. Львів) та збірнику тез доповідей VIII Міжнародної науково-практичної конференції «Подолання мовних та комунікативних бар'єрів: освіта, наука, культура» (листопад 2020, м. Київ).

Кравцова Я. Відтворення засобів прагматичного впливу в перекладі публіцистики на тему COVID-19. Львів, 2020. С. 111-115.

Кравцова Я. Стилістичні засоби прагматичного впливу та способи їх перекладу / збірник тез доповідей VIII Міжнародної науково-практичної конференції «Подолання мовних та комунікативних бар'єрів: освіта, наука, культура». Київ, 2020.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРАГМАТИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ МОВИ

1.1. Поняття прагматики та її функціонування у мові

У мовознавстві кінця ХХ ст. все більше уваги приділяється вивченню функціонального аспекту мовних одиниць. Становлення лінгвістичної прагматики пов'язано із загальною тенденцією досліджень останніх десятиліть, розглядати мову не тільки з точки зору її здатності відображати дійсність, але і в зв'язку з її функціонуванням. Якщо раніше предметом дослідження були слова і речення, то прагматика зробила предметом свого дослідження комунікативний зміст висловлювання [4, с. 52]. Сучасні дослідження комунікативних функцій мови виходять зі схеми Ч. Морріса. Однією із властивостей мови є співвідношення знаку і його користувача. Зміст прагматики визначається двома базовими поняттями: «людина» та її «цілі», антропологічний фактор стає основним при вивченні висловлювань. Завдання прагматики полягає перш за все в тому, «щоб поставити в центр уваги діяльність спілкування, здійснювану людиною в певних соціальних та міжособистісних умовах, з певними мотивами та цілями» [39, с. 3].

Первинне визначення прагматики Ч. Моррісом, як вчення про віднесеність знаків до їх інтерпретаторів, інакше кажучи, до тих, хто користується знаковими системами [39, с. 38], було дуже широким, оскільки він вважав, що прагматика має справу з усіма психологічними, біологічними та соціологічними явищами, які спостерігаються при функціонуванні знаків [39, с. 37]. Надалі він уточнив кілька проблем щодо цієї тематики та визначив прагматику як дослідження «утворення, використання і впливу знаків» [39, с. 37]. У 60-70 роки ХХ-го століття прагматика переживала свій черговий розквіт. В основі теорії мовних актів була закладена функціональна концепція значення (тобто концепція значення як вживання), в центрі якої лежить ідея про необхідність врахування не тільки внутрішньомовного контексту, а й екстралінгвістичних ситуацій, які утворюють систему людської діяльності, що включає в себе мову [52, с. 7].

Розвиток цієї ідеї полягала в тому, що кожне висловлювання крім передачі сенсу виконує мовну дію, тобто учасниками комунікації відбуваються мовні акти накази, обіцянки, попередження та ін. Другим потужним поштовхом у розвитку прагматики була конwersаціональна теорія (conversational analysis) Г.П.Грайса [65, с. 41], яка запропонувала правила мовного спілкування, стратегії ведення розмови і правила виведення комунікативної імплікатури (conversational implicatures). У якості ведучого висувався принцип комунікативного співробітництва (або принцип кооперації – Cooperative Principle), який в свою чергу здійснювався на основі чотирьох максим:

1) якості (quality): максима достатності, інформативності повідомлення (“give the right amount of information: be as informative as required, not more”);

2) кількості (quantity): максима істинності повідомлень (“try to make your contribution one that is true”);

3) релевантності (relevance): “be relevant” (тобто говори відповідно до заданої теми);

4) способу вираження (manner): максима ясної, короткої, упорядкованої побудови повідомлення (“avoid obscurity of expression, be brief and orderly”) [65, с. 42].

Дотримання наведених стратегій ведення розмови повинне, на думку П. Грайса, сприяти успішності комунікації. Різні автори намагалися вдосконалити цю концепцію, виділяючи різні принципи спілкування. Д. Шпербер і Д. Уїлсон пропонували замінити чотири максими Г. П. Грайса єдиним принципом релевантності [65, с. 27]. Хоча на сьогодні існує велика література з проблем лінгвістичної прагматики, проте, немає єдиного підходу до визначення та розуміння наведеного терміну. Питання лінгвістичної прагматики і широта її основного постулату призвели до значного виникнення проблем, обговорюваних в рамках цього лінгвістичного напрямку. Е.С. Азнаурова стверджує, що зараз немає підстав, говорити про лінгвістичну прагматику як про цілісну теорію з чітко окресленою та єдиною програмою дослідження. Основну заслугу прагматики вбачають в тому, завдяки їй з’явилася в науковому обігу велика кількість фактів, забутих або

відкинутих, або не помічених лінгвістикою; надала цим фактам теоретичний статус, показала їх пояснювальну силу по відношенню до явищ, традиційно входять до компетенції лінгвістики [1, с. 127].

Л.В. Рехтін розуміє прагматику як сферу лінгвістики, що досліджує мовні знаки і їх вплив на тих, хто дані знаки виробляє, приймає і інтерпретує [48, с.19]. Якщо звернутися до історії виникнення лінгвістичної прагматики, можна дізнатися, що наведена дисципліна знаходиться на перетині лінгвосемантики, що вивчає значення мовних одиниць, і психолінгвістики, що вивчає взаємовідносини мови, мислення і свідомості. Л. С. Бархударов про це поняття писав: «Поняття прагматики в мовознавстві (і ширше в семіотиці) аж ніяк не зводиться тільки до поняття прагматичних значень мовних (і взагалі знакових) одиниць. Це поняття набагато ширше – воно включає в себе всі питання, пов'язані з різним ступенем розуміння учасниками комунікативного процесу тих чи інших мовних одиниць і мовних творів і з різним їх трактуванням залежно від мовного і немовного (екстралінгвістичного) досвіду людей, що беруть участь в комунікації» [9, с. 102].

І.П. Сусов зазначає, що прагматика як одна з лінгвістичних дисциплін встановлює зв'язки між лексичними одиницями і контекстом, під яким розуміється певний комунікативний прагматичний простір, що має характеристики місця і часу акту мовного і текстового спілкування. Важливо відзначити, що комунікативно прагматичний простір обумовлює взаємодії мовця і рецептора. Прагматика має справу з такими поняттями, як «комунікативні наміри (інтенції, іллокуції), очікування, ефекти (перлокуції), стратегії і тактики, принципи і конвенції, розподіл між комунікантами ролей різного характеру» [51, с. 119]. Як лінгвістичний розділ прагматики чи як прагматичний аспект мовознавства виступає прагмалінгвістика [51, с. 10].

На думку Ю. С. Степанова, прагмалінгвістика є наукою, що вивчає найбільш підходящий вибір мовних засобів з точки зору стилю, краси і точності для досягнення успішного акту комунікації і встановлення зв'язків в процесі мовного спілкування. Тому людина виступає центральним об'єктом прагматичних досліджень, як суб'єкт мовної діяльності [50, с. 47]. У нашому дослідженні ми

будемо розглядати саме лінгвістичну прагматику, або, іншими словами, прагмалінгвістику.

Лінгвопрагматика як наука визначається як сфера мовознавства, яка досліджує зв'язок між знаками і людиною, яка ці знаки формує, отримує і аналізує. Таким чином, узагальнюючи, слід розуміти прагматику як сферу лінгвістики, що досліджує мовні знаки і їх вплив на тих, хто виробляє ці знаки, приймає і інтерпретує [28, с. 30].

Підсумовуючи наведене вище, зазначимо, що лінгвістична прагматика – це наука, яка вивчає оптимальний вибір мовних засобів, функції яких полягають у відображенні наміру мовця, чіткому відтворенню контекстного значення висловлювання.

Найважливішою частиною міжмовної комунікації є прагматичний вплив, який спричиняє текст на одержувача. Учасники міжмовної комунікації, а саме автор повідомлення, рецептор і перекладач, являють собою систему суб'єктивних факторів, обумовлених специфікою кодування інформації при створенні вихідного повідомлення і визначають процес його перекладу [9, с. 194].

Широко відомо, що поряд з прагматикою висловлювання існує прагматика одиниць нижче рівня речення. Слова мають контекстуальне прагматичне значення. Те значення, яке слово (або висловлювання) набувають в ситуації мовлення, прийнято називати прагматичним значенням [1, с. 20]. Хотілося б відзначити, що прагматичним аспектом володіє не тільки результат мовлення, а й сам його процес; попередній йому процес формування інтенції і планування мовних дій; супроводжуючий його або наступний за ним процес інтерпретації. Розглядаючи різноманітні прояви діади «людина-мова» необхідно розмежовувати те, що становить прагматичний параметр; то, що володіє прагматичним параметром; те, що пов'язане з прагматичним параметром, і те, що він визначає. Прагматичний аспект тісно пов'язаний із семантичним, синтаксичним, стилістичним, фонетичним і когнітивним аспектами і багато в чому їх детермінує. Звідси тісний зв'язок прагматики (як частини науки про мову) з семантикою, граматиною, літературознавством, фонетикою [1, с. 49]. Коли ми досліджуємо зв'язок між

людиною і мовою, мова постає перед нами такими особливостями, які характеризують людину – її психіку, емоції, соціальні характеристики, культуру, до якої вона належить. Це визначає синтетичність підходу до аналізу мови і зв'язок прагматики з філософією, соціологією, психологією, етнографією.

В акті мовного повідомлення прагматика адресанта та прагматика адресата вельми відрізняються. Адресант виражає своє ставлення до передаваних подій, а також до слухача, використовуючи для цього мовні знаки, які володіють необхідним прагматичним значенням і намагається вплинути на адресата. Прагматичні співвідношення адресата не менш складні. Результатом цього співвідношення є визначена реакція, дії та вчинки. Ставлення адресата до інформації, яка передається, визначається рядом факторів: його попередніми знаннями про предмет комунікації, його власних суджень про цей предмет, ставлення адресат до адресанта, інтелектуальних можливостей адресата, рівня його освіти, його соціальний статус та ін. [29, с. 37].

Комунікативний акт визначається як взаємодія між адресатом та адресантом, в основі якої лежить повідомлення і як процес, початковим етапом якого є реалізація повідомлення адресантом, а кінцевим етапом – обробка повідомлення адресатом. Першим етапом на шляху створення прагматики тексту є виникнення у автора спонукань створити певний текст, тобто поява задуму. Задум поступово переходить в інтенцію. На думку Д.Б. Гудкова, інтенція належить до явища довербального й отримує своє вербальне втілення у тексті через його прагматичну настанову. Прагматична настанова трактується як «матеріалізований в тексті та усвідомлений намір адресата повідомлення, виявити відповідний вплив на реципієнта» [23, с. 133].

Визначаючи прагматичний намір тексту як його первинну властивість та першорядний параметр, І. Р.Гальперін також вважає, що він значною мірою зумовлює ідентифікацію лінгвістичної характеристики тексту і лежить в основі вибору мовних одиниць [21, с. 57]. Для того, щоб прагматичний намір адресанта міг здійснити цілеспрямований вплив на адресата, автор вибирає відповідну форму вираження, що використовуючи певний функціональний стиль, жанр, підбирає мовні та немовні засоби, посиляючись на інформативний та впливовий потенціал.

Отже, прагматика серед інших лінгвістичних напрямків пов'язана з проблемами вживання мови, так як використання мови людиною становить основний об'єкт дослідження прагматики. Поняття прагматики застосовувалося і застосовується для опису досить широкого і неоднорідного спектра явищ. Це означає, що важко визначити межі прагматики, але абсолютно ясно, що прагматика пов'язана з областями науки, що займаються проблемами комунікації. Першим етапом на шляху створення прагматики тексту є виникнення у автора спонукань створити певний текст, тобто поява задуму. Задум поступово переходить в інтенцію, яка належить до явища довербального й отримує своє вербальне втілення у тексті через його прагматичну настанову.

1.2. Прагматичний потенціал публіцистичних текстів

Основним питанням прагмалінгвістики можна назвати вибір мовцем лінгвістичних способів для найбільш ефективного впливу на співрозмовника. У зв'язку з цим вивчається прагматичний намір мовця та його відображення у дискурсі, прагматичний зміст, прогнозований прагматичний ефект [30, с. 185], прагматичний потенціал. Деякі поняття, на перший погляд, близькі і чи не синонімічні, наприклад, прагматичний зміст і прагматичний потенціал. Але між ними є істотна різниця. Щоб прояснити це питання, звернемося до питання вибору мовцем мовного матеріалу з метою впливу на співрозмовника в мовному акті. Справа в тому, що цей вибір може бути свідомим і цілеспрямованим – і тоді мова буде йти про мовну діяльність мовця, – в цьому випадку він стане проявом мовної поведінки відправника тексту. Виходячи зі змістів цих двох прагмалінгвістичних категорій – мовленнєвої діяльності та мовної поведінки – у прагмалінгвістиці досліджується прагматичний зміст або прагматичний потенціал лінгвістичних одиниць [41, с. 185]. Традиційна прагмалінгвістика, наприклад, теорія мовних актів, оперує поняттям мовної діяльності. Кожен мовний акт розглядається як цілеспрямована усвідомлена мовна дія і вивчається з точки зору іллокуції, тобто комунікативного наміру мовця, реалізованого в мовному акті. Приховану прагмалінгвістику цікавлять питання неусвідомленого вибору відправником тексту мовних засобів. Неусвідомлюваний вибір розглядається як автоматизована мовна

перевага, тобто як прояв мовної поведінки відправника тексту. Звернення до поняття прагматичного потенціалу мовних одиниць в сучасній прагмалінгвістиці визначається комплексним підходом до вивчення мови. Прагмалінгвістика ставить перед собою завдання виявити деякі закономірності у виборі мовних засобів тими чи іншими комунікантами [44, с. 82].

Ілокутивний потенціал публіцистичних текстів, серед інших чинників, обумовлений можливістю креативного використання прийомів образної і фігуральної мови, необхідної для адекватної реалізації інтенції тексту. Потенційна образність публіцистичного тексту знаходить своє втілення завдяки оригінальності індивідуально-авторського комбінування і модифікації декількох прийомів з традиційного арсеналу стилістичних засобів української мови: уособлення, метафоризація, прономінація, синекдоха, образна атрибуція, образно-компаративне асоціювання. Серед способів створення фігуральної мови виділяються прийоми використання фрагментів прецедентних текстів, повторення одноструктурних елементів, реалізація багатозначності, ігри на внутрішню форму і експресивну деривації; риторичні питання і вигуки, штучна книжність, створення національного колориту; неточне слововживання, використання уточнюючих слів і зворотів, протиставлення, неправдоподібне перебільшення і применшення [44, с. 83].

Визначення поняття прагматичного потенціалу слід шукати в тому факті, що мовні одиниці одночасно належать і системі мови та ідіолекту мовця. Певним впливом володіють й лінгвістичні одиниці, що представляють собою «діалектичну єдність системно-мовного значення та мовних функцій» [21, с. 55]. А.С. Бутусова вважає вкрай важливим з'ясування питання системно-мовного значення та мовних функцій. Розмірковуючи над цим питанням, вона прийшла до висновку, що картина неоднозначна [14, с. 48]. З позиції теорії мовної особистості (або функціональної прагмалінгвістики) і мовленнєвої особистості виявляються різні інтерпретації мовних функцій і системно-мовних значень одиниць мови. В рамках функціональної прагмалінгвістики під системно-мовним значенням мовних одиниць розуміється категоріальний сенс. Останній визначається як «типова семантична структура», що є одним із «компонентів змісту висловлення» [41, с. 82]. Під мовленнєвими

функціями розуміється той сенс сказаного, який мовець виражає одиницям мови в тексті, тобто імплікатура або імпліцитний сенс [93].

З вищесказаного виходить, що в мовному спілкуванні або в дискурсі (тексті) відправник тексту впливає на одержувача за допомогою вибору необхідних одиниць мови, свідомо чи несвідомо використовуючи їх потенціал. Наявність прагматичного потенціалу тексту відзначається багатьма прагмалінгвістами. Так, функціональна прагмалінгвістика розглядає прагматичний потенціал як частину загального потенціалу функціонування мовної одиниці [93].

Досліджуючи прагматичний потенціал англomовних публіцистичних текстів ми вкладаємо в це поняття такий зміст. Під прагматичним потенціалом розуміється кореляція між вибором мовного матеріалу відправниками тексту та їх мовною поведінкою, а також можливість актуалізації нюансів сенсу мовних одиниць в умовах мовного спілкування. Прагматичний потенціал тексту є похідним від прагматичного потенціалу його мікрокомпонентів, А.С. Бутусова, досліджуючи у своїй дисертації прагматичний потенціал еліптичних речень, вважає що прагматичний потенціал мовних одиниць реалізується несвідомо в мовному акті за допомогою актуалізації тонких нюансів сенсу, що накладаються мовцем на граматичні значення мовних одиниць [14, с. 62].

Зміст прагматичного потенціалу А.С. Бутусова визначає з точки зору певних мовних стратегій [14, с. 62]. Л.С. Бархударов зазначає, що люди, які використовують мовні знаки в процесі лінгвістичної комунікації, не належать до них байдуже – вони по-різному реагують на ті чи інші мовні одиниці, а через них – і на самі референти та денотати позначені ними [9, с. 170]. З урахуванням якісної неоднорідності поняття «прагматичний компонент» значення слова Л.С.Бархударов пропонує таку класифікацію змістовно-прагматичних аспектів слова, які він визначає як «типи прагматичних значень»:

- 1) стилістична характеристика слова,
- 2) реєстр слова,
- 3) емоційне забарвлення слова,
- 4) «комунікативна навантаження» мовних одиниць.

«Стилістична характеристика» слова розглядається автором як закріпленість мовних одиниць за певними мовними жанрами, відповідно до яких виділяються наступні її види: нейтральна, побутово-розмовна, книжкова, поетична, термінологічна. «Регістр» слова детермінується ситуацією спілкування, яка зумовлює вибір мовних одиниць, відповідно виділяються такі реєстри: фамільярний, невимушений, нейтральний, формальний, піднесений [9, с. 79].

Щодо передачі прагматичного впливу тексту в перекладі, варто зазначити, що перекладач виконує роль посередника в комунікації і може являти собою джерело суб'єктивних факторів. Так вихідне повідомлення доходить до адресата в зміненому, «пристосованому» вигляді, оскільки саме перекладач осмислює і передає інформацію через призму свого сприйняття. Таким чином, перекладач є первинним рецептором вихідного тексту і відправником кінцевого тексту (варіанти перекладу) в акті вторинної комунікації. Виконуючи роль рецептора в первинній комунікації і співавтора повідомлення у вторинній комунікації, перекладач має власні суб'єктивні якості, які впливають на процес перекладу, і серед яких можна виділити наступні [44, с. 81]:

а) фактор уваги / неуваги до того чи іншого елементу, усвідомленість його зв'язку з функціональною домінантою тексту;

б) рівень таланту перекладача в передачі комунікативного ефекту при збереженні наведеної текстової одиниці;

в) інтерпретаційна діяльність перекладача, що призводить до появи нових елементів стилю в тексті;

г) свій власний авторський стиль [44, с. 95]:

С. Б. Велединська говорить про те, що прагматичний ефект може досягатися автором шляхом використання одиниць з прагматичним потенціалом, підвищеним за рахунок особливостей лексичного значення, або за рахунок специфіки формальних зв'язків текстових одиниць, які називаються прагмемами. Прагмемами дослідник визначає як «особливу групу одиниць при перекладі, так як за рахунок їх використання співвідношення в контексті встановлюються не тільки за лінією предметно-логічних елементів значення, а й на підставі співвіднесення

коннотативних компонентів значення, що відображають характер сприйняття автором інформації, що міститься в слові (емоційної, стилістичної, асоціативно-образної)». Особливість текстових прагмем полягає в тому, що вони є елементами, на яких базується кінцевий комунікативний ефект висловлювання, тому вони носять в собі функціональну домінанту висловлювання [16, с. 69].

В. В. Сдобникова і О. В. Петрова погоджуються з твердженням В. Н. Комісарова про те, що перекладач в першу чергу повинен виділити домінантну функцію тексту, яка впливає на мовленнєвий твір. Перекладач не повинен концентруватися лише на аналізі тексту, в процесі перекладу обов'язково повинні бути враховані структура і характер комунікативної ситуації, з усіма її складовими [49; 42; 30].

Дослідники відзначають, що про завершення процесу перекладної комунікації можна говорити тільки в тому випадку, якщо переклад надав потрібний комунікативний вплив на рецептора. Це, в свою чергу можливо тільки, коли перекладач розуміє комунікативну інтенцію автора вихідного повідомлення і створює новий текст на іншій мові, що виконує ту ж домінантну функцію, що і його оригінал, і який надає на свого одержувача той же комунікативний ефект [30, с. 21].

Для визначення прагматичного потенціалу публіцистичних текстів необхідно визначити їх характерні особливості. Головною характерною рисою текстів ЗМІ є їх приналежність до публіцистичного стилю мовлення. Публіцистичний стиль мови являє собою функціональний різновид літературної мови і широко застосовується у різних сферах суспільного життя і тому має широкий спектр тем: політика, економіка, охорона здоров'я та інше. Цей стиль застосовується в газетах, журналах, на телебаченні, в публічних політичних виступах, в діяльності партій та громадських об'єднаннях.

Для публіцистичних текстів характерною особливістю є широке використання політичних термінів, імен і назв, газетних кліше, наявність елементів розмовного стилю і жаргонізмів і т.д. Політична термінологія в текстах газетно-інформаційного стилю відрізняється меншою строгістю і впорядкованістю термінологічних систем в

суспільно-політичній сфері, крім того, значення деяких термінів залежить від тих чи інших ідеологічних концепцій і доктрин [95].

А.В. Клименко зазначає, що мова публіцистичного стилю відрізняється емоційною насиченістю, що зближує його з мовою художнього стилю і розмежовує з нейтральністю науково-технічного тексту [27, с. 113]. Саме в мові інтернет-ЗМІ в першу чергу проявляються сучасні тенденції розвитку мови, що відображають процеси, що відбуваються в мові суспільства. Саме цим обумовлено використання в публіцистичних текстах розмовної лексики і велика кількість фразеологізмів, що роблять мову образною і експресивною, що особливо важливо для сприйняття інформації читачами.

Мови, перебуваючи в постійному русі, розвиваються і змінюються, в них з'являються нові слова і вирази, які «оновлюють» її, зберігаючи при цьому її унікальність. Публіцистичний стиль сучасних ЗМІ, який представляє собою систему взаємопов'язаних, взаємозалежних і взаємообумовлених мовних елементів, є джерелом більшості неологізмів в лексичному складі мови [27, с. 92].

Лексика, характерна для публіцистичного стилю, може вживатися і в інших стилях: в офіційно-діловому, науковому. Але в публіцистичному стилі вона набуває особливої функції – створити картину подій і передати адресату враження журналіста від цих подій. Цим пояснюється образність мови, а саме використання стилістичних прийомів, серед яких порівняння, метафори, ідіоми, елементи гумору, сарказму, іронії і т. д. Велика кількість скорочень, які зустрічаються в текстах наведеного стилю, відомі читачеві і не потребують розшифрування. Але іноді зустрічаються не знайомі читачеві скорочення, які роз'яснюються в самому тексті або в коментарі до нього [95].

Синтаксис публіцистичного стилю пов'язаний з активним вживанням емоційно і експресивно забарвлених конструкцій, щоб привернути увагу аудиторії і в деяких випадках спонукати її до певних дій. До синтаксичних характеристик публіцистичних текстів відносяться риторичні питання, які застосовуються з метою показати очевидність відповіді на поставлене запитання, питально-відповідна форма

викладу матеріалу, синтаксичні повтори для посилення виробленого ефекту або для постановки акценту, окличні речення, звернення, інверсія [50, с. 33].

Отже, під прагматичним потенціалом тексту розуміється його можливість справити на рецептора комунікативний ефект. При цьому в процесі перекладу повинні враховуватися як змістовні особливості перекладного тексту, так і особистісні характеристики рецептора і перекладача. Публіцистичні тексти виконують функцію впливу і повідомлення. Взаємодія цих функцій знаходить своє конкретне вираження у стилі та використанні мовних засобів, синтаксисі та структурі публіцистичних текстів. Поєднуючи в собі ці функції, наведений стиль має риси фактологічності і відкрито-оцінний характер. Крім інформаційної та функції впливу публіцистичні тексти виконують й інші функції: комунікативну, естетичну, експресивну.

1.3. Засоби створення прагматичного впливу в тексті

В основі досліджень мови публіцистичних текстів лежить принцип одночасної і рівноправної орієнтації тексту на експресію і стандарт. Цей конструктивний принцип був розроблений в теорії Н. Ю. Нікуліною [40]. Описуючи тексти публіцистичного стилю, ми відзначали його інформаційну функцію і оцінний характер, які обумовлюють його функцію впливу завдяки особливому мовному поєднанню стандарту й експресії. Важливо відзначити, що особливе значення має передача інформації з певної соціально-оцінною установкою, яка і являє собою прагматичну спрямованість тексту.

Прагматична орієнтація тексту може не сприйматися читачем усвідомлено, тому засоби масової інформації використовують оцінну функцію для реалізації прагматичного впливу, серед яких залучення уваги, виділення інформації, вказівка на певне розуміння тексту, заклик до дії, подання інформації як істинної або помилкової, створення видимості об'єктивності з метою роздобути довіру читача, залучення читача в міркування автора, вказівка на потрібний автору висновок, навмисне перебільшення або применшення чого-небудь та інше [38, с. 133].

При створенні прагматичного впливу в текстах публіцистичного стилю використовуються різні лексичні, граматичні, текстові, стилістичні, квазівербальні

або графічні засоби. Ми вважаємо, що при аналізі перекладу публіцистичних текстів в прагматичному аспекті слід брати до уваги як мовні, так і позамовні засоби, включаючи ілюстрації, посилання на інші статті та відео матеріали, якщо мова йде про Інтернет-видання, оскільки всі ці компоненти безпосередньо впливають на сприйняття інформації, яка міститься в тексті [38, с. 134].

В процесі перекладу текстів ЗМІ перекладачеві необхідно вміти виділяти певні фонетичні, лексичні та граматичні труднощі, аналізувати і підбирати відповідні еквіваленти. Як стверджують Т.А. Зражевская і Л.М. Беляєва, знання граматики та теорії перекладу недостатньо для вироблення навичок правильного розуміння тексту. Виділення граматичних і лексичних труднощів і тренування їх перекладу сприяють оволодінню технікою перекладу [11, с. 71].

Неабиякий прагматичний вплив на читача мають засоби на фонетичному та графічному рівнях. Враження від слова в цілому складається з характеристик складових його звуків та літер, тобто фонетичних і графічних комбінацій. Порушення принципу прагматичної доцільності у використанні мовних засобів фонетичного рівня не сприяє комунікативній ефективності мови. Так, наприклад, збіг приголосних призводить до появи заголовків, які незручні для вимови і, отже, втрачають частотність переглядів, погано запам'ятовуються. Навпаки, використання фонетично «сприятливих» властивостей мови – шлях до підвищення ефективності публіцистичного тексту [19, с. 54]. Так, одним із поширених фонетико-графічних прийомів є звукові повтори (асонанс і алітерація). Аналогічний ефект досягається при вживанні різних графічних рішень при написанні тексту:

- варіювання шрифтів;
- спосіб написання тексту (іноді використовують аномальне написання «на боці» або «догори ногами»);
- ненормативне вживання великих літер;
- використання застарілого написання слів і т.д. [19, с. 54].

Таким чином, значимість фонетичних і графічних засобів мови визначається тим, що вони сприймаються як засіб поверхневого рівня тексту, та явно «впадають в

очі». Пропонуючи оригінальні комбінації цих засобів, автор тексту може успішно реалізувати мету привернути увагу та вплинути на читача.

Як вже було зазначено, лексичний склад є найважливішим рівнем прагматичного змісту будь-якого тексту. У процесі роботи з текстом перекладачеві доводиться вибирати необхідну форму вираження з метою передачі прагматичного впливу і на мову рецептора, який було встановлено в тексті оригіналу. В ході лінгвістичного аналізу англomовних статей ми з'ясували, що тексти ЗМІ мають яскраво виражену емоційно-експресивно забарвлену лексику, включаючи розмовні й просторічні елементи, неологізми та іншомовні вкраплення.

До стилістичних засобів прагматичного впливу відносяться всі види тропів. Дослідники відзначають використання у публіцистичних текстах епітетів, метафори, метонімії, гіперболи, перифрази, алюзії, синекдоха та ін.. [95]. У сучасній публіцистиці досить широке поширення набуває комплексний підхід, при якому поєднуються і підсилюють один одного різні прийоми мовного впливу.

Метафору можна позначити як передачу значення відчуттів, які не передаються шляхом раціонального зв'язку [38, с. 38]. Порівняння – часткове уподібнення двох об'єктів – є однією з мовних категорій: поняття рівності – нерівності, більшого чи меншого ступенів якості, які знаходять своє вираження як у граматичній категорії ступенів порівняння прикметників і прислівників, так і у лексиці і фразеології. Метою порівняння є надання характеристики якомусь об'єкту шляхом зіставлення його з іншим об'єктом з зовсім іншого класу [38, с. 96].

Епітет використовується як важливий засіб індивідуалізації й типізації та оцінки зображуваних явищ. Він створює широкі можливості індивідуального відтворення дійсності. Художні означення різноманітної семантики увиразнюють мову тексту. Оцінні характеристики подано передусім через мову автора. Епітети є тим традиційним засобом, який найвиразніше передає особливості індивідуальності автора, характеризує стиль літературного напрямку та мови відповідної тематики [59, с. 108]. Структура епітетів зазвичай вивчається з погляду їх морфолого-синтаксичного вираження. Визначаються два структурні різновиди: епітети-слова й епітети-словосполучення. У ролі епітетів-слів виступають прикметники і

дієприкметники. Епітети-словосполучення являють собою сполучення прикметника з прислівником або дієприкметника з іменником в орудному відмінку. Епітети-слова зазвичай становлять найчастотнішу групу [59, с. 111].

Гіпербола – це навмисне, відкрите перебільшення, яке не ставить собі за мету переконати слухача в достовірності інформації [82, с. 69]. Носії мови вдаються до гіперболи для демонстрації різкого відхилення від норми, розуміння про яку існує у свідомості будь-якого представника тієї чи іншої культури. Якщо, на думку мовця, подія, властивість або стан значно відрізняється від нормального, він може вдатися до гіперболи.

Синтаксичні засоби відіграють ще більш істотну роль в реалізації прагматичного впливу публіцистичного тексту, ніж вищезгадані рівні мови, так як синтаксична організація мовних одиниць утворює з них єдине ціле – системне мовне утворення. У теорії систем міцно утвердилося розуміння системи як єдності певної множини елементів і зв'язків між ними. Саме зв'язок, тобто взаємодія елементів в рамках системи, надають її компонентам і самій системі в цілому ті функціональні властивості, які поза системою не реалізуються [15, с. 16]. Таке положення є релевантним для мови, тому що реалізація мовних одиниць у вживанні якраз і служить способом актуалізації їх функціонального потенціалу, а структурування цього процесу здійснюється на рівні синтаксису. Своєрідність синтаксису публіцистики полягає в його зрощенні зі стилістикою, тобто синтаксичні структури виступають в ролі стилістичних фігур. У їх числі парцеляція, сегментована конструкція, питальні конструкції, паралелізм, градаційні інші компоненти динамічного синтаксису [95]. Для синтаксису публіцистичних текстів типові різноманітні еліптичні, розмовні конструкції, обмежене вживання прикметникових і дієприкметникових зворотів, різного роду відокремлення. Мова публіцистичних текстів також характеризується синтаксичною конвергенцією. Інтенсивність тексту створюється за рахунок накопичення синонімів та однорідних членів речення [29, с. 34].

Синтаксис публіцистичних текстів залежить від обсягу їх змісту: невелика за обсягом стаття зазвичай характеризується простою конструкцією - декількома

простими реченнями, інформація більшого обсягу зазвичай виражається в складних конструкціях включаючи складнопідрядні та складносурядні речення, різні види зворотів, а прості частини ускладнені відокремленими зворотами та іншими видами ускладнення [95]. Експресивна функція публіцистики, обумовлена її спрямованістю впливати на адресата, викликати насамперед відкриту оцінку мовлення. Остання особливо гостро проявляється в полеміці, у критичній оцінці протилежних думок, в різних оцінках нашої дійсності. Оцінність виражається насамперед у лексиці: в порівняно великій частотності якісно-оцінних за семантикою прикметників й іменників; в характері метафоризації; у відборі фразеології; в особливостях використання синтаксичних засобів. Саме відкрита оцінність, громадська чи інша позиції автора відрізняють публіцистичний стиль від художнього, і саме ця риса є ключовою. На відміну від художніх творів в публіцистиці немає підтексту, а сам текст цілком виразно висловлює авторське (або колективне) ставлення до викладених фактів. Все це знаходить відображення в характері мови, в її стилі [95].

Варто звернути увагу на особливу властивість слова створювати вплив на сприйняття й емоційно-оцінну реакцію читача. Автор тексту за допомогою певних слів заздалегідь задає спрямованість увазі реципієнта і вказує на потрібні йому факти та висновки, які в кінцевому вигляді можуть бути не виражені. З цього випливає, що зміст і судження, які читач отримує з тексту, залежать не тільки від соціальної установки, але і від окремих слів і форми побудови матеріалу.

Переклад публіцистичних текстів є трудомісткою роботою і вимагає від перекладача високого рівня володіння рідною мовою, вміння привернути увагу читача словом, адаптувати переклад для цільової аудиторії і передати його прагматичний потенціал. Тому якісний переклад публіцистичних текстів, функція яких полягає в передачі не тільки інформації, а й емоційного впливу на читача, вимагає від перекладача високого професіоналізму [18, с. 70].

У процесі перекладу інформаційних текстів перекладач має справу з деякими труднощі передачі змісту тексту оригіналу, які обумовлені відмінностями в мовних системах двох мов, серед яких найбільш часто зустрічаються специфіка семантичної будови й особливості вживання окремих слів і виразів [19, с. 62]. У більшості

випадків новинні сайти мають певну політичну спрямованість. Тому в роботі з публіцистичними текстами крім точної передачі змісту тексту оригіналу перекладач повинен вирішити додаткове завдання, а саме донести до читача потрібний емоційний вплив тексту оригіналу.

Професійний перекладач, працюючи з текстом, повинен звертати увагу на співвідношення елементів повідомлення інформації та експресивних засобів впливу, оскільки подібне співвідношення відрізняється у текстів ЗМІ різного жанру. З метою досягти необхідної відповідності, перекладач, виконуючи прагматичну трансформацію, значно редагує вміст повідомлення для того, щоб зробити текст більш доступним або експресивним [19, с. 62].

Отже, засоби прагматичного впливу тексту можна простежити на фонетичному, лексичному та синтаксичному рівнях. Порухення принципу прагматичної доцільності у використанні мовних засобів фонетичного рівня не сприяє комунікативній ефективності мови, тому автори публіцистики вдаються до алітерації, асонансу. Лексичний склад є найважливішим рівнем прагматичного змісту будь-якого тексту. Окрім емоційно-експресивно забарвленої лексики, розмовних і просторічних елементів, неологізмів, використовуються у публіцистичних текстах стилістичні засоби, такі як епітети, метафори, метонімії, гіперболи, перифрази, алюзії, синекдоха та ін.. На синтаксичному рівні вживається парцеляція, сегментована конструкція, питальні конструкції, паралелізм, градаційні інші компоненти динамічного синтаксису. В процесі перекладу публіцистичних текстів, перекладач повинен передати співвідношення повідомлення і впливу, донести до читача весь емоційний зміст тексту оригіналу, адаптувати і відредагувати текст ЗМІ під конкретну аудиторію. Важливо до початку роботи з текстом виділити проблеми в перекладі і знайти найбільш оптимальні варіанти їх вирішення.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАГМАТИЧНОГО ВПЛИВУ В ПЕРЕКЛАДІ ПУБЛІЦИСТИКИ

2.1. Аналіз перекладу в прагматичному аспекті

Обсяг позамовних факторів у різних народів неоднаковий, з цієї причини описуваний в оригінальному тексті об'єкт може бути недоступний для розуміння представником мови, на яку перекладається. У зв'язку з цим, від перекладача вимагається володіння особливими компетенціями для того, щоб в перекладі донести зміст до рецептора, тобто до одержувача повідомлення. У лінгвістичній літературі таке явище називається прагматичним аспектом перекладу.

Однак, розглядаючи прагматичні аспекти перекладу, Л.С. Бархударов зазначає, що про незмінність оригіналу в процесі перекладу можна говорити лише «у відносному сенсі», що «при перекладі існують неминучі втрати, тобто має місце неповна передача значень, які висловлюються текстом оригіналу». Виходячи з цього дослідник робить закономірний висновок про те, що «текст перекладу ніколи не може бути повним і абсолютним еквівалентом тексту оригіналу» [9, с. 210]. Це пояснюється відмінністю в обсязі немовних факторів у різних народів.

В. Н. Комісаров під прагматикою перекладу розуміє «вплив на хід і результат перекладацького процесу необхідності відтворити прагматичний потенціал оригіналу і прагнення забезпечити бажаного впливу на рецептора перекладу» [30, с. 136].

Виходячи із запропонованого В. Н. Комісаровим визначення, можна скласти ланцюг послідовних процесів:

відтворення прагматичного потенціалу тексту оригіналу → комунікативний ефект на одержувача перекладеного тексту → сприйняття рецептором перекладу вихідного повідомлення [30, с. 52].

Таким чином, прагматика вивчає не тільки кінцевий комунікативний ефект самого змісту та інших екстралінгвістичних чинників на учасників комунікації, а й

вибір найбільш ефективних мовних засобів і аналіз здійснення інтенцій ініціатора в мовних актах.

Німецький лінгвіст А. Нойберт розглянув прагматику в якості одного з найважливіших аспектів теорії перекладу, а також визначив необхідність збереження прагматики вихідного тексту в якості невід'ємного критерію адекватного перекладу. Згідно А. Нойберту, одна з головних задач перекладу – передати характер впливу (прагматичне ставлення), а для реалізації цього можуть знадобитися деякі зміни в самому повідомленні [41, с. 100].

На думку дослідника, прагматика – поняття дуже широке, оскільки включає в себе вивчення усіх причин вибору мовних одиниць мовцем і їх вплив на рецептора. Прагматичні відносини комунікантів до тексту можуть визначатися як приналежністю учасників комунікації до певної етнічної, соціальної чи професійної групи, так і використанням в тексті одиниць різних експресивних і функціональних стилів [41, с. 79]. Виходячи з цього, поняття прагматики включає в себе стилістику і протиставляється граматиці і семантиці, за допомогою яких вона реалізується.

Лінгвіст стверджує, що саме прагматика, а не семантика і граматика, вивчає питання перекладності. У той час як деякі види прагматичних відносин можуть бути легко відтворені в перекладі, інші відтворюються лише частково. Також можуть мати місце такі прагматичні відносини, які не можуть бути відтворені у комунікації іншої мовної спільності [41, с. 136].

Таким чином, розглядаючи текст перекладу, необхідно відзначити, що його граматичні або семантичні особливості обумовлені специфікою мови перекладу, і лише прагматика запозичується з оригіналу. Отже, сутність перекладу ґрунтується на збереженні прагматики оригіналу. Під прагматичним аспектом маємо на увазі екстралінгвістичні фактори, збереження яких є важливою умовою для досягнення адекватного перекладу.

Еквівалентність та адекватність є основними критеріям, що пред'являються до перекладу. В історії перекладознавства представлені різні підходи до визначення поняття «еквівалентності» серед таких вчені як В. Г. Гак [20], А. В. Федоров [57], Я. І. Рецкер [47], який надав перші наукові уявлення про еквівалентність в теорії

закономірних відповідностей, Дж. Кетфорд [64] і американський перекладач Ю. Найда [68], який вперше додав до визначення еквівалентності прагматичний аспект – установка на рецептора. У роботах зазначених авторів відзначається варіативність цього поняття, існування різних видів і аспектів еквівалентності.

В. Колер говорить про еквівалентні відносини між текстами, як визначальний фактор розуміння сутності еквівалентності. Він виділяє кілька видів:

- 1) денотативна еквівалентність;
- 2) конотативна еквівалентність;
- 3) текстуально-нормативна еквівалентність;
- 4) прагматична еквівалентність;
- 5) формальна еквівалентність [66, с. 52].

У теорії В. Колера види еквівалентності розглядаються як потенційно рівноцінні. Однак вимога передачі комунікативного ефекту вихідного тексту, а саме встановлення прагматичної еквівалентності, яка передбачає «збереження впливу сенсу тексту, орієнтацію на еквівалентний комунікативний ефект, еквівалентну реакцію з боку рецептора» визнається головним [66, с. 186].

У вітчизняному перекладознавстві представлена ієрархічна модель еквівалентності В. Н. Комісарова. Він розрізняє п'ять рівнів еквівалентності, однак, провідну роль у встановленні еквівалентних відносини між оригіналом і перекладом він надає меті комунікації, яка відноситься до категорії прагматичних чинників і виражається у виробленому комунікативному ефекті на рецептора [30, с. 78].

А. Д. Швейцер розробив рівневу модель комунікативно-прагматичної еквівалентності. Він розглядав текст на трьох рівнях: синтаксичному, семантичному і прагматичному, відповідно така модель заснована на трьох вимірах: синтаксис, семантика і прагматика. На прагматичному рівні еквівалентності переклад орієнтований на передачу функціональної домінанти висловлювання, що в деяких випадках передбачає відмову від синтаксичної і навіть семантичної еквівалентності. В ієрархії А. Д. Швейцера прагматичний рівень займає вище місце, оскільки він охоплює і мету комунікації, і комунікативний ефект, і установку на адресата. На

цьому рівні можна розглядати різні лексичні чи граматичні трансформації, оскільки вони можуть існувати без семантичної і синтаксичної еквівалентності [61, с. 103].

В. Н. Комісарів [30] як і А. Д. Швейцер [61] розрізняють терміни «еквівалентність» і «адекватність». Обидві категорії мають оцінно-нормативний характер, але розрізняються за об'єктами категорій і змістом. Так, еквівалентність орієнтована на результати перекладу, на відповідність тексту перекладу певним параметрам тексту оригіналу, а адекватність пов'язана з відповідниками перекладу, як процесу умов протікання міжмовного комунікативного акту.

В. Н. Комісаров дає наступне визначення адекватного перекладу: «переклад, який забезпечує прагматичні завдання перекладацького акту на максимально можливому рівні еквівалентності для досягнення цієї мети, не допускаючи порушення норм або узусу мови перекладу, дотримуючись жанрово-стилістичних вимог до текстів даного типу і відповідаючи суспільно визначеній конвенційній нормі перекладу». Досягнення адекватного перекладу змісту тексту оригіналу, який включає як денотативне, так і конотативне значення мовних одиниць, а також прагматичний потенціал, є найважливішим завданням перекладача [30, с. 38].

А. Д. Швейцер стверджує, що відмінності в культурно-історичних традиціях різних мовних груп обумовлюють таку значимість прагматики в теорії перекладу. Після отримання вихідного повідомлення, перекладач проводить порівняльний аналіз позамовних реакцій рецептора, який сприймає це повідомлення рідною мовою, і тільки після цього перекладач приступає безпосередньо до перекладу, враховуючи відмінності в фонових знаннях носіїв мов оригіналу та перекладу [61, с. 65].

Кожне суспільство різниться за територіальними, соціальними, професійними, віковими й іншими ознаками. Ці відмінності знаходять своє відображення в особливостях вживання мови окремими групами людей. Слід зазначити, що в різних соціальних ситуаціях люди однієї спільноти можуть використовувати різні мовні засоби, що пояснюється як соціальними факторами, так і своєрідністю індивідуальних якостей.

Якщо взяти текст, орієнтований на людей, що відносяться до одного і того ж суспільства, він викличе різну реакцію, оскільки особистісні якості цих людей різні. У той час як перекладач намагається передати зміст оригіналу людям іншої культури, іншого світогляду. В.Н. Комісарів справедливо висловлює свою думку щодо такого феномену: «однакова реакція читачів оригіналу і перекладу не є обов'язковою метою будь-якого перекладу, а в деяких випадках вона принципово недосяжна, внаслідок особливостей рецептора перекладу, неможливості визначити реакцію рецепторів оригіналу і ряду інших причин» [30, с. 140].

Л. К. Латишев стверджує, що в разі збігу особистісних характеристик, реакція одержувачів мови оригіналу та мови перекладу може збігатися. Він пояснює це наступним чином: «якщо ми зіставимо всі можливі індивідуальні реакції на текст оригіналу та такої ж реакції на текст перекладу, то співпадуть ті індивідуальні реакції, де збігаються індивідуально-особистісні характеристики адресатів обох текстів. Це означає, що збігаються архетипи реакцій індивідів, класи реакцій на тексту оригіналу та на текст перекладу. У цьому сенсі рівноцінність регулятивного впливу обох текстів означає буквально наступне: перекладний та оригінальний тексти дають своїм адресатам об'єктивну можливість однаково відреагувати на повідомлення, а чи будуть реакції різномовних адресатів еквівалентними, залежить від ступеня збігу їх індивідуально-особистісних властивостей» [33, с. 32].

А. Нойберт пов'язує проблему прагматичної адекватності з чотирма типами прагматичних відносин, які можуть існувати в тексті оригіналу (див. дод. А). Відповідно виділяються і чотири типи текстів, що розрізняються за ступенем перекладності [41, с. 197].

1) Тексти науково-технічного характеру. Такий тип текстів створюється в наукових цілях і розрахований як на носіїв іноземних мови, так і на носіїв мови перекладу. Оскільки носії мови перекладу, що працюють в певній науковій сфері, володіють необхідними знаннями для розуміння змісту тексту, необхідність прагматичної адаптації перекладного тексту відсутня.

2) Тексти, які орієнтовані лише на носіїв мов (наприклад, законодавчі документи, суспільно-політична та економічна періодика, місцева преса, різні

оголошення та ін.). Оскільки специфіка прагматичних відносин виключає можливість їх відтворення для аудиторії мови перекладу, тому вони принципово не перекладається. Однак при перекладі матеріалів, призначених для читання носіями мови перекладу, слід врахувати прагматику оригіналу.

3) Художні твори, які, незважаючи на те, що створюються для аудиторії іноземних мов, часто перекладаються на інші мови. При цьому прагматичні відносини можуть бути реалізовані з деякими обмеженнями з точки зору форми, яка в художньому тексті є частиною змісту.

4) Тексти зовнішньополітичної та ідеологічної спрямованості. Метою цих текстів є вплив на громадян інших країн, тобто на зовнішню політику. Оскільки тексти такого характеру складені для надання певного ефекту на конкретного рецептора, врахування прагматичних чинників в процесі їх перекладу вкрай важливий для створення потрібного ефекту впливу [41, с. 146].

Таким чином, з вищенаведеної класифікації текстів випливає те, що рівень перекладності залежить від комунікативної спрямованості текстів оригіналу. Існує ряд прийомів для досягнення потрібного комунікативного ефекту. З їх допомогою перекладач може роз'яснити ті моменти оригінального тексту, які можуть бути не зрозумілі рецептору перекладу. Щоб пояснити ці прийоми вводиться поняття «прагматична адаптація», яка і складає ці прийоми. Прагматична адаптація відповідає за ті зміни тексту перекладу, які необхідні для досягнення певної реакції з боку рецептора.

А. Нойберт пише наступне про ці зміни: «обов'язок перекладача робити такі «зміни», щоб текст перекладу вийшов таким же за змістом. В результаті будуть пропуски, доповнення, перестановки, перенесення акцентів і т.д. які якщо їх дослівно перекласти назад, можуть здатися носію мови оригіналу перекрученим, спотвореним, неприпустимим додаванням, багатослівністю, пропусками, зміною звичної класифікації» [41, с. 195].

Така складна багатоступенева аналітична операція, яку виконує перекладач, спрямована на те, щоб текст перекладу мав такий же прагматичний вплив на свого одержувача, що і текст оригіналу на свого. Тут важливо зазначити, що поняття

«комунікативний ефект» або «прагматичний вплив» набагато ширше, ніж просто поняття «вплив» або «ефект» в прямому їх значенні, тобто викликати у рецептора певну реакцію (емоції або почуття). Це передбачає розуміння читачем змісту повідомлення. З цього випливає, що завдання перекладача полягає в тому, щоб передати зміст оригіналу так, щоб рецептор перекладу зрозумів зміст цього тексту так, як рецептор оригіналу розуміє вихідне повідомлення [41, с. 187].

Беручи до уваги все вищесказане, можна стверджувати, що адекватність перекладу багато в чому залежить від екстралінгвістичних знань перекладача, від його знання і розуміння культури народу, з мовою якого він працює. Виходячи з цього, зазначимо, що структура мови визначає можливі шляхи і форми побудови повідомлення, певним чином організовуючи думку тексту. Однак, мовна форма висловлювання лише допомагає в розумінні глобального сенсу, а не визначає його зміст. Одне і те ж повідомлення, його зміст можуть бути реалізовані різними мовними структурами і формами, і, навпаки, одна й та сама структура може бути основою для створення і розуміння повідомлення. Таким чином, якість і адекватність перекладу залежить не тільки від знання мовної структури культури даного народу і теоретичних основ перекладу, але і від екстралінгвістичних реалій і індивідуально особистісних особливостей перекладача.

Отже, прагматика вивчає не тільки кінцевий комунікативний ефект самого змісту та інших екстралінгвістичних чинників на учасників комунікації, а й вибір найбільш ефективних мовних засобів і аналіз здійснення інтенцій ініціатора в мовних актах. Сутність перекладу ґрунтується на збереженні прагматики оригіналу. Під прагматичним аспектом маємо на увазі екстралінгвістичні фактори, збереження яких є важливою умовою для досягнення адекватного перекладу. Еквівалентність та адекватність є основними критеріям, що пред'являються до перекладу. адекватність перекладу багато в чому залежить від екстралінгвістичних знань перекладача, від його знання і розуміння культури народу, з мовою якого він працює. Сьогодні перекладачі все частіше виступають як редактори, адаптуючи матеріал під сприйняття носіїв іншої культури, опускаючи нерелевантну інформацію і додаючи нову, необхідну для розуміння читачами культури перекладу.

2.2. Способи передачі прагматичного потенціалу в процесі перекладу

В процесі двомовної комунікації, коли спілкування ускладнюється зіткненням двох культур і появою посередника-перекладача з'являється ряд проблем в передачі комунікативно-прагматичного потенціалу тексту. Завданням перекладача є виявити засоби, закладені автором, які можуть виробляти комунікативний ефект і висловити їх на іншій мові, так щоб текст міг виробляти потрібний ефект [49, с. 36].

Якісний переклад, або адекватний переклад – це той переклад, який виконує прагматичні завдання з точки зору автора. Для досягнення адекватності в перекладі крім прагнення зберегти еквівалентність застосовуються два підходи до перекладу: комунікативно орієнтований переклад і прагматичний переклад.

Комунікативний переклад – переклад, що передає комунікативну функцію тексту [83, с. 36]. Прагматичний переклад – переклад, результат якого полягає у відтворенні локутивних (мовних) та іллокутивних (позамовних) актів тексту, що наділяє його тієї ж перлокутивною (прагматичною) силою [83, с. 39]. Об'єднавши ці два підходи, можна домогтися адекватного перекладу, що виконує всі можливі прагматичні завдання, що передає комунікативну мету, на максимально можливому рівні еквівалентності.

Н.І. Лепухова розрізняє деякі фактори, які можуть стати причиною неадекватності тексту з точки зору прагматики: «неможливість сприйняття реципієнтом звернення уваги на предмет мовлення внаслідок його вікових, психологічних, соціальних характеристик, недостатня проінформованість реципієнта перекладу про предмет мовлення (відсутність фонових знань)» [94] .

Для досягнення адекватності та еквівалентності перекладу і відображення за допомогою перекладу комунікативної інтенції тексту втрати неминучі. Для того, щоб звести їх до мінімуму, перекладачі використовують перекладацькі трансформації, спрямовані на те, щоб зберегти адекватність перекладу на рівні цілого тексту (роботи В. Н. Комісарова [30], Р. К. Міньяр-Белоручева [37], А. Д. Швейцера [61], Л. С. Бархударова [9] та ін.). Однак слід зазначити, що як і в багатьох інших лінгвістичних питаннях фахівці в галузі перекладу так до сих пір і

не дійшли згоди щодо самої суті даного поняття. Це пояснює велику кількість різних визначень і класифікацій, запропонованих вченими.

В. Н. Комісаров визначає перекладацькі трансформації як «перетворення, за допомогою яких можна здійснити перехід від одиниць оригіналу до одиниць перекладу в зазначеному сенсі». Він підкреслює формально семантичний характер перекладацьких трансформацій, які перетворюють як форму, так і значення вихідних одиниць. У своїй концепції В. Н. Комісаров поділяє трансформації на лексичні, граматичні та комплексні (лексико-граматичні) [30, с. 172].

Виходячи з концепції В. Н. Комісарова, розрізняють три типи трансформацій:

1. Лексичні
2. Граматичні
3. Лексико-граматичні або комплексні

Граматичні трансформації являють собою перетворення структури речення відповідно до норм мови перекладу. Граматична трансформація може бути повною або неповною в залежності від ступеня зміни структури речення. Існує ряд факторів, які можуть вплинути на застосування трансформацій даного типу, серед них: синтаксична функція речення, лексичне наповнення, смислова структура, контекст і експресивно-стилістична функція.

Серед граматичних трансформацій він виділяє: дослівний переклад (синтаксичне уподібнення), членування речення, об'єднання речення і граматичні заміни (заміни членів речення, форм слова, частин мови). Перекладацькі прийоми, які супроводжують граматичні трансформації включають в себе прийом опущення (скорочення, компресії), розгортання (розширення), перестановки [30, с. 66].

Лексико-граматичні трансформації полягають у використанні в перекладі лексичних одиниць мови перекладу, значення яких не збігається зі значенням вихідних одиниць, але може бути виведено за допомогою певних логічних перетворень. Основними видами лексико-граматичних перетворень є експлікація, антонімічний переклад та компенсація [30, с. 67].

Говорячи про лексичні трансформації, він виділяє наступні: транслітерацію, перекладацьке транскрибування, калькування, а також деякі лексико-семантичні заміни, серед яких модуляція, конкретизація і генералізація.

Р. К. Міньяр-Белоручев позначає «перекладацькі трансформації» як «зміни формальних (лексичні та граматичні трансформації) або семантичних (семантичні трансформації) компонентів вихідного тексту при збереженні інформації, призначеної для передачі» і виділяє три види трансформацій, що застосовуються в ході роботи над перекладом – лексичні, граматичні, семантичні [37, с. 201].

А. Д. Швейцер говорить про метафоричний сенс перекладацьких трансформацій і пояснює їх як операції «перевираження» сенсу і зазначає, що «мова йде про відношення між вихідними і кінцевими мовними виразами, про заміну в процесі перекладу однієї форми вираження іншою, заміни, які ми образно називаємо перетворенням або трансформацією» [61, с. 215].

На думку Л. С. Бархударова, «перекладацькі трансформації – це ті численні і якісно різноманітні перетворення, які здійснюються для досягнення перекладацької еквівалентності («адекватності») перекладу всупереч розбіжностям у формальних і семантичних системах двох мов» [9, с. 120].

Існує безліч визначень терміну «перекладацькі трансформації», проте в контексті прагматики перекладу для нашої роботи відзначимо, що найбільш підходящим розумінням вказаного явища є визначення, запропоноване Л. С. Бархударовим [9]. Виходячи з вищевикладених визначень, робимо висновок, що перекладацькі трансформації – це міжмовні перетворення елементів вихідного тексту, які проявляються на різних рівнях тексту і забезпечують досягнення перекладацької еквівалентності і розуміння кінцевої мети висловлювання.

Як ми вже відзначали раніше, оскільки основне завдання перекладу полягає в забезпеченні комунікативної рівноцінності текстів оригіналу і перекладу, перед перекладачем стоїть складне завдання, яке полягає в тому, щоб домогтися такого ж впливу тексту перекладу на рецептора мови перекладу, який створює оригінальний текст на свого рецептора. Так, з метою досягнення комунікативної рівноцінності і

адекватності впливу перекладач вдається до прагматичної адаптації вихідного повідомлення до умов вторинної комунікації [15, с. 67].

Якщо розглядати перекладацькі трансформації в прагматичному аспекті, то можна говорити про прагматичні трансформації, які є більш широкими за своїм значенням і їх правомірно назвати способами перекладацької адаптації, тобто якщо трансформації в їх «чистому вигляді» функціонують на різних рівнях тексту, то використання прагматичних трансформацій відбивається на всіх текстових рівнях.

Підтвердження нашої точки зору ми знаходимо в роботі Н.К. Грабовського [22], в якій він чітко розмежовує прагматичні трансформації «чистого виду» і прагматичні трансформації, які обумовлені контекстом, ситуацією спілкування або кінцевою комунікативною метою висловлювання.

Під прагматичними трансформаціями Н.К. Грабовський розуміє перетворення, які впливають на весь текст в цілому. Таким чином, правомірно говорити про способи перекладацької адаптації, оскільки трансформації в їх «чистому вигляді» функціонують на різних рівнях тексту, в той час як використання прагматичних трансформацій відбивається на всіх текстових рівнях [22, с. 144].

На думку автора, зміст прагматичної трансформації полягає в донесенні кінцевого сенсу тексту до рецептора. У тому випадку якщо перекладач свідомо змінює комунікативний ефект, до якого прагнув автор вихідного повідомлення, правомірно говорити саме про прагматичне перетворення.

Виходячи з цього, можна стверджувати, що прагматичні перетворення спрямовані на досягнення в тексті перекладу комунікативного ефекту, еквівалентного тому, який може бути виявлений в тексті оригіналу. В результаті прагматично обумовлених перетворень зберігається прагматичне значення вихідної одиниці, в той час як семантичні і синтаксичні значення можуть повністю або частково змінюватися. Найбільш істотні зміни семантичних і синтаксичних значень відбуваються в результаті трансформаційних операцій, які отримали назви комплексних заміни (Рецкер), адаптації (Віне, Дарбельне), прагматичних адаптацій (Швейцер). Перетворення цього типу виявляються необхідними при перекладі ідіоматичних виразів, а також при передачі знаків-реалій [69, с. 175].

Перетворення тексту з метою прагматичної адаптації можуть модифікувати текст в різній мірі, встановлювати між текстами оригіналу та перекладу еквівалентності різного ступеня. Такі перетворення можуть носити характер невеликих доповнень-пояснень, або, навпаки, опущення зайвої інформації; підвищувати або знижувати емоційність повідомлення. У деяких випадках приводити до повної перебудови повідомлення з метою пояснення інформації, а також вирішити будь-які додаткові завдання перекладу.

Далі розглянемо способи прагматичної адаптації. В.Н. Комісаров відзначає, що в перекладацькій практиці найчастотніше використовуються чотири види прагматичних адаптацій [30]. Перший вид прагматичних адаптацій націлений на забезпечення адекватного розуміння повідомлення рецепторами перекладу, при цьому може бути необхідне заповнення фонових знань, щоб полегшити розуміння тексту перекладу. Прийоми, що використовуються при такому перекладі (по А.Д.Швейцеру): транслітерація, опущення уточнюючих елементів, калькування, генералізація [61, с. 100]. Метою другого виду прагматичних адаптацій виступає забезпечення правильного сприйняття змісту оригіналу, збереження при перекладі емоційного впливу вихідного тексту. В цьому випадку при перекладі слід відтворити аналог поняття, що існує в мові перекладу, який може справити потрібний ефект. Мета третього виду прагматичних адаптацій – забезпечення бажаного впливу на конкретного одержувача, при цьому допускається відхилення від вихідного повідомлення. До прийомів, що використовуються в процесі такого перекладу (по В.Н.Комісарову), відносяться: переклад імпліцитної інформації; використання мовних засобів в перекладі, відмінних від засобів в оригіналі; трансформація тексту оригіналу в більш звичну і природну форму для мови перекладу. Подібна адаптація зазвичай пов'язана зі значним відхиленням від вихідного повідомлення. Четвертий вид прагматичних адаптацій пов'язаний з рішенням «екстраперекладацького надзавдання». Такий вид адаптації допускає використання спрощеного перекладу, філологічного перекладу, модернізованого перекладу [30, с. 23].

Проаналізувавши безліч класифікацій перекладацьких трансформацій, ми виділяємо класифікацію, представлену в роботі С.Б. Веледенської та А.В. Шевчука [16]. Під прагматичними трансформаціями вони розуміють прагматичні адаптації, які модифікують текст в різній мірі, і які перекладач використовує для знаходження комунікативної рівноцінності і адекватності впливу на рецептора.

Взявши за основу роботу С.Б. Веледенської і А.В. Шевчука [16, с. 76], розглянемо наступні прагматичні трансформації при перекладі, які виділяють дані автори:

1. Експлікація. Ця лексико-граматична трансформація являє собою додавання необхідної інформації в текст з метою заповнити відсутні фонові знання читача. У разі публіцистичних текстів, в експлікації можуть потребувати безеквівалентна лексика і реалії, до яких відносяться назви організацій, деякі неологізми і аббревіатури, різна термінологія і т.д.

2. Генералізація і конкретизація. Як вже зазначалося раніше, в процесі роботи з текстом перекладачеві доводиться замінювати деякі лексичні одиниці варіантами з більш широким значенням для досягнення адекватного перекладу, що супроводжується певними втратами. Цей спосіб перекладу називається генералізацією. А протилежний йому – конкретизація, при такому способі лексична одиниця замінюється варіантом з більш вузьким значенням.

3. Наступним видом прагматичної трансформації є застосування функціонального аналога, тобто заміна будь-якого лінгвістичного явища варіантом перекладу, який буде викликати у читача ту ж реакцію, що і у носія мови оригіналу.

4. Прийом описового перекладу. Такий спосіб прагматичної трансформації включає в себе опис, пояснення і тлумачення реалії і використовується в тому випадку, коли транскрибування реалії неможливо. Слід зазначити, що описовий метод не є адекватним перекладом, оскільки читач може зрозуміти національний колорит тільки в тому випадку, якщо перекладач вибере для опису відповідні мовні засоби.

5. Емфатизація і нейтралізація. Оскільки це два полярних прийоми, де перший використовується для підвищення емоційності тексту, а другий – для зниження, вважаємо правомірним розглядати їх разом [16, с. 36].

Приєм емпатизації означає заміну вихідних нейтральних мовних одиниць на лексичні одиниці вищого лексичного рівня, що призводить до підвищення емоційності всієї фрази. У деяких випадках, щоб зберегти зміст комунікації, слід використовувати протилежний прийом – нейтралізацію. Нейтралізація емоційно-оцінного компонента значення розуміється як зниження лексичного рівня мови перекладу.

Емфатизація або нейтралізація початкового тексту визначаються, головним чином, соціолінгвістичними факторами, серед яких розбіжність в традиціях організації емоційно-оцінної інформації та необхідністю виділення або приглушення лексичної одиниці в конкретному контексті [16, с. 98].

Отже, прагматичні трансформації розглядаються авторами різних підходів як прагматичні адаптації, прагматичні перетворення і прагматичні трансформації. Такий вид перетворень англомовного тексту впливає на комунікативний ефект, який справляється на україномовного рецептора. В ході дослідження видів прагматичних трансформацій були виділені наступні: експлікація, генералізація, конкретизація, застосування функціонального аналога, описовий переклад, емфатизація і нейтралізація. Перераховані вище прагматичні способи адаптації найбільш чітко відображають комунікативні інтенції вихідного тексту англійською мовою під час його передачі на українську мову.

2.3. Методи дослідження прагматичного впливу в перекладі публіцистики на тему COVID-19

Методологічною базою запропонованого дослідження виступають різні методи як загальнонаукового так і перекладознавчого характеру (див. дод. Б). Методи аналізу і синтезу ми використали для аналізу існуючого теоретичного матеріалу з зазначеної тематики.

Аналіз – це уявне розчленування предмета або явища на складові частини, тобто виділення в них окремих частин, ознак і властивостей [10, с. 52].

Синтез – це уявне з'єднання окремих елементів, частин і ознак в єдине ціле. Аналіз і синтез нерозривно пов'язані, вони перебувають в єдності один з одним в процесі пізнання [10, с. 58].

Аналіз і синтез лише в своїй єдності дають повне і всебічне пізнання дійсності. Аналіз надає знання окремих елементів, а синтез, спираючись на результати аналізу, об'єднуючи ці елементи, забезпечує знання об'єкта в цілому. Методологія системного підходу до конструювання організаційних систем тексту дозволяє поставити конкретну мету діяльності і сукупності системних задач.

Методологія аналізу та синтезу включає наступні етапи:

- Усвідомлення завдання, поставленого керівником, і визначення мети функціонування системи.

- Визначення підсистеми завдань, які необхідно виконати для того, щоб забезпечити найбільш успішне досягнення мети.

- Визначення підсистеми заходів, що забезпечують виконання кожного із завдань.

- Визначення технології виконання заходів, які забезпечують вирішення кожної з задач.

- Визначення факторів зовнішнього і внутрішнього середовища, що впливають на функціонування системи, виконання заходів і завдань.

- Визначення необхідних видів ресурсів.

- Визначення кількості і якості наявних ресурсів.

- Визначення порядку виконання заходів з урахуванням технологічних і ресурсних обмежень.

- Розробка і оптимізація моделей діяльності щодо досягнення мети.

- Визначення мінімальної кількості ресурсів, необхідних для виконання робіт в термін, або характер зміни режиму використання ресурсів.

- Доповідь керівнику результатів моделювання та затвердження одного з варіантів дій.

- Оформлення рішення (розробка плану) та затвердження його керівником [10, с. 27].

Аналіз – дослідницький метод, який полягає в тому, що об'єкт дослідження, який розглядається як система, теоретично або практично розчленовується на складові елементи (ознаки, властивості, відносини і т.д.) для вивчення кожного з них окремо і виявлення їх ролі і місця в системі [62, с. 127].

Синтез – дослідницький метод, який має на меті об'єднати окремі частини системи, що вивчаються, її елементів в єдину систему. В нашому дослідженні аналіз та синтез використовуються для обробки теоретичного матеріалу на тему прагматичного впливу публіцистичних текстів [6, с. 128].

Наступним методом, який ми застосували у дослідженні, є один із методів комунікативного аналізу, а саме семіотичний аналіз. Семіотичний аналіз – інструмент для розкриття сенсу символів, які використовуються в повідомленні будь-якого типу [60, с. 81]. Всім відомо, що в різних культурах – різні культурні коди, але зовсім інше завдання – зрозуміти, як саме перекладати на мову іншої культури візуальні іміджеві повідомлення. Можливо, коли-небудь з'явиться словник, «бікультури», в якому кожному образу наприклад, західної реклами, буде відповідати образ східної реклами. Але поки що фахівцям доводиться рухатися напюмацки, розробляючи нові принципи для кожної кампанії.

Культура з точки зору своїх репрезентацій аспектуалізується, тобто ділиться на ряди. Ці ряди виділяються на основі семіотичного підходу, сутність якого полягає в тому, що культура (концепти культури) може репрезентувати різними семіотичними засобами. Творіння різних мов культури – живопису, музики, кіно і, головне, природної мови – можуть групуватися в семіотичні ряди за ознакою загального ментального розуміння.

Загальний зміст, що лежить в основі семіотичного ряду, організовується культурним кодом. Культурний код в семіотиці культури визначається як «система позначення, тобто сформована стереотипами лінгвокультурної свідомості сукупних знаків і механізмів» [1, с. 61]. Ці механізми використовуються в двох процесах: 1) при утворенні смислів; 2) при їх репрезентації (вираженні). Таким чином, культурний код – це свого роду матриця, яка визначає спосіб мислення і позначення.

Код культури спрямовує, визначає зміст і форми репрезентацій. Його можна уявити як сітку, яку культура «накидає» на навколишній світ.

М.Л. Ковшова вказує на те, що культурний код «означає відповідність між планом вираження і планом змісту знака; кодом задається значимість знака, а інтерпретатор цю значимість визначає, «розшифровує», тобто розуміє знак. Код, за метонімії, позначає клас знаків і правила їх «прочитання» інтерпретатором, які, в свою чергу, обумовлені тією чи іншою культурою, в якій вони будуть прочитані, тим чи іншим культурним хронотопом, компетенцією в галузі культури інтерпретатора і т. д. Код виробляється і здійснює свою функцію в культурі» [28, с. 30]. Завдяки семіотичному аналізу, ми визначали культурний код перекладного тексту та аналізували передачу прагматичного впливу на читача оригінального тексту автором перекладу.

Культура часто ототожнюється з текстом. Для цього є певні підстави. Культура, як і текст, являє собою комплекс інформації. Культура, як і текст, характеризуються структурою. (Структура культури проявляється в її внутрішній єдності, ієрархії цінностей, протиставлення однієї культури іншій).

Також, у наведеному дослідженні було використано описовий метод. Описовий метод виділяється не всіма лінгвістами. За визначенням М.Л. Ковшової, описовий метод – це система методів дослідження, застосовуваних для характеристики явищ мови на даному етапі його розвитку. Це метод синхронного аналізу. Описовий метод має виняткове значення для практики навчання мови. Всі граматики – наукові та шкільні – базуються на описовому методі [28, с. 33].

На першому етапі описового аналізу з тексту виділяються слова і речення, тобто номінативні та комунікативні одиниці мови. Виділення їх не є складним в сучасному тексті, оскільки вони виділяються графічно. Слово – це відрізки тексту від початку до кінця; речення – відрізки тексту між двома точками або знаками, що їх замінюють. Графічна сегментація повинна бути доповнена методикою ідентифікації мовних одиниць, так як злите і роздільне написання має варіанти, фразеологізми за значенням рівні слову і т.д. [28, с. 35].

Другий етап описового аналізу полягає в членуванні виділених з тексту одиниць, тобто знаходженні структурних одиниць. Вторинна сегментація відбувається двома шляхами: слова членуються на морфеми і словоформи, а речення – на словосполучення і члени речення [28, с. 38].

Третій етап описового аналізу пов'язаний з інтерпретацією виділених номінативно-комунікативних (перший етап) і структурних (другий етап) одиниць. Структурна інтерпретація здійснюється за допомогою категоріального і дискретного аналізу [28, с. 37].

Категоріальний аналіз полягає в тому, що виділені одиниці об'єднуються в групи, аналізується структура цих груп і кожна одиниця розглядається як частина тієї чи іншої категорії.

Методика дискретного аналізу полягає в тому, що в структурній одиниці виділяються неподільні граничні ознаки. Вивчається структура цих ознак, їх розподіл і значимість, так що одиниця мови розглядається як перетин цих ознак. Номінативно-комунікативні та структурні одиниці є предметом аналізу, останні використовуються як інструмент пізнання мовних одиниць. У всякому дослідженні необхідно розмежовувати одиниці досліджуваного об'єкта (в нашому випадку – одиниці мови) і одиниці, створювані дослідником для удосконалення процедури аналізу (одиниці аналізу) [24, с. 32]. Описовий метод допоміг нам визначити природу мовних одиниць, які використовувались у контексті публіцистичних текстів.

Наступним використаним методом є контекстуальний аналіз. Як і інші дослідницькі процедури, методика контекстуального аналізу нерозривно пов'язана з відповідною мовною теорією в нашому випадку з теорією контекстної семантики. За цим підходом враховується вплив на мовну семантику комунікативної ситуації, рольової структури спілкування, соціальних факторів і умов функціонування мови, всього різноманіття пізнаваного людиною світу, що утворює інформаційну основу комунікації [29, с. 37].

Таким чином, розгляд контексту як позамовного середовища, в якому функціонують мовні одиниці всіх рангів: слова, речення, тексти, виникло раніше

ніж концепція лінгвістичного та стилістичного контекстів, що становлять основу сучасної методики, званої контекстуальним аналізом. На жаль, при наявності цілого ряду теоретичних робіт, що розглядають проблеми контексту з цієї точки зору, ні відповідного дослідницького методу, ні необхідних методик загального характеру поки не створено.

У сучасній лінгвістиці теорія і методика контекстуального аналізу пов'язана перш за все з ім'ям Н.М. Амосової. Теорія контекстуального аналізу була створена нею в процесі досліджень англійської фразеології, причому основна її увага спочатку була зосереджена на розмежуванні постійного і змінного контексту при описі і характеристиці фразеологічних одиниць. Тобто теорія виникла при вирішенні конкретної задачі, але виявилася невдовзі корисною в значно ширшому діапазоні і плідно розроблялася вже після смерті вченого численними учнями і колегами. Метод не втратив свого значення і безперервно розвивався в останні десятиліття [4, с. 37].

У роботах Н.М. Амосової контекст обмежується рамками речення. Розрізняють лексичний, синтаксичний, морфолого-синтаксичний, конструктивний і змішаний контексти, що залежить від того, на якому рівні відзначається індикація. Якщо лексичний контекстуальний індикатор, що забезпечує вказівний мінімум, знаходиться в безпосередньому синтаксичному зв'язку з реалізованим словом, такий лексичний контекст називається лексичним контекстом першого ступеня. Якщо ж зв'язок їх опосередкований, то говорять про лексичний контекст другого ступеня. Важливою перевагою підходу М. М. Амосової є те, що вона розглядає контекст як єдність реалізованого слова й індикатора, тобто враховує їх взаємодію. Багато інших дослідників вважають контекстом тільки оточення слова. Позамовні умови, що впливають на реалізацію значення, в теорії М. М. Амосової називаються ситуацією. Розрізняють позатекстову життєву ситуацію, в яку входять загальні життєві умови, такі, як прямий показ і деякі інші фактори, і текстову ситуацію – загальну тему тексту або текстовий опис ситуації [4, с. 42].

Лінгвістичний контекстуальний аналіз, згідно з М. М. Амосовою, часто поєднується з компонентним аналізом за словниковими дефініціями і має чимало

спільного з розглянутим вище дистрибутивним аналізом, але він виник раніше і незалежно від них. Він менш формалізований, але більш вимогливий до опису деталей фактичного текстового матеріалу [4, с. 47].

Розвиток початкової концепції М.М. Амосової наступними дослідниками вніс ряд коректив в техніку такого аналізу, причому він поєднувався з іншими існуючими методиками. Головні труднощі, неминучі за цією методикою, полягає в хиткості дискретизації значень, у чому легко переконатися, звернувши увагу на те, як по-різному вирішується питання про кількість і склад лексико-семантичних варіантів одного і того ж слова в різних словниках. Крім того, в реальних текстах, особливо художніх, слова нерідко передають не одне значення. Це особливо помітно для різного роду метафоричних або метонімічних переносних значень, де експресивність і образність залежить саме від збереження як би на задньому плані початкового прямого значення. Контекстуальний аналіз послугував забезпечення правильному виокремленню лексичних та стилістичних значень мовних одиниць, які застосовувались авторами статей [4, с. 76]. Завдяки наведеному методу, ми визначили прагматичний аспект цих одиниць в мові оригіналі, а також в перекладному тексті.

Для характеристики перекладу досліджуваного твору, ми вдалися до порівняльного методу. Порівняльний аналіз є найкращим (і найбільш складним в освоєнні) засобом для розвитку всіх складових частин професійної компетенції письмового перекладача.

Порівняльний метод – це аналіз форми та змісту тексту перекладу в зіставленні з формою і змістом оригіналу. Аналіз полягає у виявленні лексичних, граматичних і стилістичних одиниць, складових тексту оригіналу і тексту перекладу, і осмисленні перетворень, виконаних перекладачем в процесі перекладу [15, с. 27].

Технічно процес порівняльного аналізу може здійснюватися в такий спосіб:

1. Визначення граматичного, лексичного і семантичного складу аналізованої одиниці оригіналу.

2. Формування власного варіанту перекладу. Цей пункт важливий, тому що виробляє вміння перекладати і дозволить побачити власні помилки.

3. Визначення граматичного, лексичного і семантичного складу відповідного фрагменту перекладу.

4. Послідовне осмислення (бажано і фіксація) відповідностей вихідних одиниць і одиниць перекладу. Осмислення ведеться на наступних рівнях: пошук відповідників лексичних одиниць оригіналу та перекладу, пошук відповідників граматичних одиниць і пошук відповідників в способах передачі семантичних особливостей тексту.

5. Виявлення та обґрунтування прийомів перекладу, використаних перекладачем для передачі значень одиниць оригіналу [15, с. 30].

Для порівняльного аналізу підходять короткі статті (фрагменти тексту), наукового та інформаційного характеру. Небажаний аналіз перекладу художніх творів, зробленого високопрофесійними перекладачами. Такі переклади орієнтовані насамперед на вираз стилю автора, його почуття прекрасного і часом зовсім не відповідають тексту оригіналу. Небажано аналізувати переклад, який значно відхиляється від тексту оригіналу, тому що велика кількість перетворень тільки заплутує перекладача.

Наведений метод розвиває бачення структур рідної мови, вміння передавати зміст за допомогою цих структур. Розвивається почуття стилю і послідовності викладу, вміння бачити складні структури мови оригіналу. Порівняльний аналіз також розвиває словниковий запас, особливо в контексті відтінків значень слів і словосполучень, виробляє аналітичні здібності, терпіння, закріплює в пам'яті прийоми і стратегію перекладу [46, с. 86]. У нашому дослідженні порівняльний аналіз застосовувався для аналізу та характеристики прагматичної складової тексту оригіналу та тексту перекладу.

Метод кількісного аналізу було використано для підрахунку відсоткового співвідношення способів перекладу лексичних, стилістичних та синтаксичних засобів прагматичного впливу текстів. Для визначення частоти вживання тієї чи іншої частини мови беруться уривки текстів (так звані вибірки) одного і того ж

письменника, кожен з яких складається зі слів авторської мови, а не мови персонажів, тобто застосовується кількісний (або статистичний) аналіз тексту [46, с. 116].

Кількісні методи в перекладознавстві – використання підрахунків і вимірювань при вивченні мови оригіналу і мови перекладу. У тій мірі, в якій вони спираються на математичну статистику, вони можуть бути названі статистичними методами. Застосування кількісних методів у мовознавстві аналогічно їх використанню в інших природничих і соціальних науках. Основним об'єктом застосування кількісних методів у мовознавстві є мова, точніше, текст. Кількісні показники надають певну інформацію про сам текст [46, с. 158].

На той факт, що відмінності між мовними стилями і жанрами носять переважно статистичний характер, заснована так звана статистична стилістика. Можливість через лексику кількісно відображати тематичне відношення текстів мови важлива для деяких аспектів лінгвістики. Широке застосування кількісних методів для опису і класифікації текстів пов'язане з тим, що більшість двосторонніх одиниць і конструкцій мови можуть служити для розрізнення текстів чи для їх класифікації. З іншого боку, кількісні методи, застосовані до текстів, відкривають шлях до вивчення самої мови, оскільки сегменти текстів, які є об'єктами підрахунків, співвіднесені з одиницями мови. Кількісні методи дозволяють кількісно описувати поведінку різних мовних одиниць (фонем, букв, морфем, слів) в тексті: частоту вживання одиниць, їх розподіл в текстах різного жанру, сполучуваність з іншими одиницями і т.д. [46, с. 179]

Отже, методологічною базою запропонованого дослідження виступають різні методи як загальнонаукового так і перекладознавчого характеру. Методи аналізу і синтезу ми використали для аналізу існуючого теоретичного матеріалу з зазначеної тематики. Семіотичний аналіз – інструмент для розкриття сенсу символів, які використовуються в повідомленні будь-якого типу. Завдяки семіотичному аналізу, ми визначали культурний код перекладного тексту та аналізували передачу прагматичного впливу на читача оригінального тексту автором перекладу. Описовий метод допоміг визначити природу мовних одиниць, які

використовувались у контексті публіцистичних текстів. Завдяки контекстуальному аналізу, було визначено прагматичний аспект цих одиниць в мові оригіналі, а також в перекладному тексті. Порівняльний метод допоміг здійснити аналіз форми та змісту тексту перекладу в зіставленні з формою і змістом оригіналу. Метод кількісного аналізу було використано для підрахунку відсоткового співвідношення способів перекладу лексичних, стилістичних та синтаксичних засобів прагматичного впливу текстів.

РОЗДІЛ 3

ВІДТВОРЕННЯ ЗАСОБІВ ПРАГМАТИЧНОГО ВПЛИВУ В ПЕРЕКЛАДІ ПУБЛІЦИСТИКИ НА ТЕМУ COVID-19

3.1. Відтворення прагматичних засобів впливу на лексичному рівні

Матеріалом нашого дослідження виступає публіцистика на актуальну тему поширення вірусу COVID-19 (або ж коронавірусу). Пандемія коронавірусу поглинула шпальти й вебсторінки багатьох видань і мовників, і цей процес триває. Коронавірусна інфекція COVID-19 впливає на різні групи людей в різному ступені. У більшості інфікованих хвороба протікає в легкій або середній формі важкості, і їм не потрібна госпіталізація. Пандемія коронавірусу з неймовірною швидкістю руйнує транспортні та виробничі сфери, змушує держави закривати кордони і перебудовувати ключові суспільні інститути, університети стрімко переходять на віддалене навчання. Тисячі компаній по всьому світу переводять своїх співробітників на віддалену зайнятість. Тенденція на розширення роботи поза офісом, яка обговорювалася всі останні роки, в один момент стала реальністю для мільйонів працівників по всьому світу. Найімовірніше, цей вимушений глобальний експеримент виявиться вдалим, що неминуче призведе до радикального переформатування ринку праці і, отже, виникнення нових соціальних викликів. У новій реальності все буде жорсткіше. З'являться програшні працівники, які поганими не є, але які просто опинилися дещо гірше іншими таких же працівників. Явище стане дуже схожим на безробіття промислових робітників в першій половині ХХ століття, коли втрата роботи сприймалася як соціальний виклик. І в цей раз вона буде сприйматися так само. Тому що одна справа, коли людина добровільно вважає за краще не шукати роботу, і зовсім інша справа, коли обмежений попит на працівників підвищує для них ймовірність «невезіння». Паралельно в усьому світі, і в Україні також, триває аналіз найкращих (і найгірших) журналістських практик у висвітленні пандемії. Тому, важливо розглянути засоби прагматичного впливу, які використовують іноземні видання у статтях на цю актуальну тему, а також визначимо способи їх відтворення в перекладних українських статтях.

Як показав аналіз теоретичного матеріалу, для посилення прагматичного впливу публіцистичних текстів, існує необхідність підбирати таке лексичне вираження інтенції автора, яке буде створювати атмосферу того, що намагається сприйняти читач. Варто зауважити, враження від тексту в цілому складається з добору відповідних лексичних одиниць, які несуть певний прагматичний вплив на читача (див. дод. В). Найперше, що привертає увагу читача публіцистики – це використання неологізмів та запозичень з іноземної мови. Досить часто у перекладених публіцистичних текстах, ми можемо зустріти іншомовні слова, наприклад:

*"Now that she is well, she is wonderful, she wants to speak, to explain, to make her reflections, it is her again," her daughter **tweeted** [82].* – «Зараз з нею все добре, вона почувається чудово й хоче розмовляти, пояснювати, ділитися враженнями», - **написала** її дочка [73].

У наведеному прикладі використане дієслово, утворене від іменника, *to tweet* – розміщувати коротке повідомлення в соціальній мережі “*Twitter*”. У перекладі цей неологізм відтворено за допомогою трансформації генералізації, автор перекладу не вважає за потрібне конкретизувати у якій соціальній мережі було розміщено цитату. Такий спосіб відтворення дещо зменшує прагматичний вплив сказаного, адже, як відомо, у сучасному світі соціальні мережі є провідниками інформаційного потоку, якими користується увесь світ, тому використання їх назв у публіцистичних текстах налаштовує читачів на достовірність інформації, яка була взята з тієї чи іншої сторінки цитованої людини.

Розглянемо ще один приклад відтворення неологізму на позначення назви соціальної мережі:

*Rock star Bryan Adams has apologised after **Instagraming** the comments about coronavirus considered as anti-Asian [81].* – Рок-зірка Брайан Адамс вибачився після **розміщення** коментарів в **Інстаграмі** про коронавірус, які вважаються анти азійськими [72].

У наведеному прикладі використане дієслово-неологізм *to Instagram* – розміщати інформацію в додатку «Instagram». Що цікаво, дієслово, як і назва соцмережі, пишуться з великої літери, що суперечить правилам орфографії. Відзначимо, що в українській мові не існує аналогів цього дієслова, тому воно відтворюється за допомогою транслітерації та конкретизації, що пояснює значення цього неологізму.

З вищенаведених прикладів можна стверджувати, що в процесі перекладу неологізмів, функція яких полягає у вираженні експресії, який би перекладацький прийом не було використано, перекладач намагається пояснити і додати інформацію, зробити нове визначення максимально доступним для читача з метою передачі прагматичного потенціалу тексту оригіналу.

Одна з головних особливостей публіцистики є експресивна функція. На лексичному рівні – це використання емоційно-оцінної лексики, а саме: розмовно-просторічної лексики, високих слів, архаїзмів, спеціальної лексики в переносному значенні та ін.. Експресія в публіцистичній мові носить підкреслено соціальний характер. Це, перш за все, експресія цілеспрямована, оцінна. Наведемо кілька прикладів:

A gradual lifting of borders has been proposed by the EU's executive in an attempt to kick-start a tourist industry hit hard by the coronavirus pandemic [81]. – *Європейська комісія пропонує поступове відкриття кордонів, щоб відновити роботу туристичної індустрії, яка сильно постраждала від пандемії корона вірусу* [72].

У наведеному прикладі використано розмовну лексему *to kick-start*, яка означає розпочати щось різко та швидко. У перекладі її відтворено за допомогою модуляції, тобто смислового розвитку, що значно применшує емоційне забарвлення лексичної одиниці.

Розглянемо ще один приклад:

The 36-year-old said: "It just blew my mind as I was told my heart was not functioning the way it should be" [82]. – *«Я була приголомшена, коли мені сказали, що моє серце не працює як слід», - розповіла 36-річна пані Шлегель* [73].

У вищенаведеному прикладі спостерігаємо простежуємо використання сленгового виразу *blow someone's mind*, що має значення вражати, справляти враження. У перекладі його відтворено за допомогою смислового розвитку, використовуючи прикметник *приголомшена*, який передає емоційне навантаження виразу.

Ще однією розмовною лексичною одиницею є наступна фраза:

*Ms Schlegel said she had been "going back and forward to the doctor with asthma" for two years but had "no idea my heart was in trouble" [82]. – Пані Шлегель розповіла, що вже два роки **постійно ходила** до лікарів з астмою, але навіть не підозрювала, що має проблеми з серцем [73].*

Англомовна фраза *go back and forward* має еквівалент в українській мові – ходити туди й назад, перекладач у свою чергу вдається до трансформації генералізації, що не змінює значення фрази, але нівелює розмовний тон сказаного.

Також, щоб викликати ряд емоцій у читача в публіцистичних текстах використовуються емоційно-оцінні слова з негативним забарвленням. Беручи до уваги той факт, що матеріалом нашого дослідження є публіцистика на тему пандемії, то лексичні одиниці з негативним забарвленням переважають у текстах. Вони використовуються з метою передачі настрою небезпеки та загрози, яка сколихнула увесь світ. Наведемо кілька прикладів:

*Her heart condition - which medics said could have proved **fatal** - came to light while she was in intensive care at London's Royal Brompton Hospital [82]. - Коли жінка перебувала в реанімації в лондонській лікарні, у неї виявили серцеву патологію, яка, за словами медиків, могла стати **фатальною** [73].*

Лексема *fatal* має негативне значення, адже воно пов'язане зі смертю. В українському перекладі вона відтворена за допомогою транслітерації *фатальний*, хоча, на нашу думку, доцільніше було б відтворити відповідником *смертельний*, адже він є більш зрозумілим для цільової аудиторії.

Наведемо аналогічний приклад:

"So far, we cannot say whether SARS-CoV-2 is becoming more or less **lethal** and **contagious**" [81]. – «Поки що ми не можемо сказати, чи стає SARS-CoV-2 більш або менш **смертельним та заразним**», - додав науковець [72].

Знову ж простежуємо використання прикметників з негативним емоційним забарвленням *lethal* та *contagious*, які відтворено за допомогою еквівалентних відповідників, що передає задум автора.

Публіцистичний текст відрізняється від інших видів тексту тим, що в ньому використовується спеціальний вокабуляр, який широко застосовується в газетах, журналах, статтях і т.д. Це спеціальні терміни, які вживаються у певній статті на задану тему, у нашому випадку пандемія COVID-19. Методом суцільної вибірки ми виділили лексичні одиниці, які найчастіше зустрічаються у вибраних статтях. Наприклад:

"It saved my life in the long term, but in the short term **coronavirus** did nearly kill me" [82]. – «Це врятувало мені життя у довгостроковій перспективі, але в короткостроковій **коронавірус** мене мало не вбив», - додає жінка [73].

Лексема *coronavirus* є найчастотнішою у вибраних статтях, адже це є ключовий термін заданої тематики. У перекладі її було відтворено за допомогою транслітерації, що є цілком доцільно, адже медичні терміни зазвичай перекладають саме цією трансформацією.

Розглянемо наступний приклад:

Some countries have already imposed **quarantine** measures on travellers. From Friday, arrivals in Spain will have to go into quarantine for 14 days [81]. - Деякі держави вже запровадили **карантин** для мандрівників - наприклад, в Іспанії він триває 14 днів [72].

Лексема *quarantine* була відтворена за допомогою транскодування. Цей термін є загальновідомим, тому його значення є повністю передане в перекладі. Окрім цієї лексики багато інших термінів було транскодовано у перекладі, наприклад:

But none has yet established what this will mean for virus spread in the population and for how effective a **vaccine** might be [84]. - Але ще ніхто не встановив, що це буде

означати для поширення вірусу серед людей та наскільки ефективною може бути вакцина [75].

Наступний приклад демонструє ще одну термінологічну одиницю тексту теми коронавірусу:

*The EU is keen to get countries in the EU and the Schengen zone working together, as many are moving at a different pace in lifting their **lockdowns*** [81]. – ЄС прагне змусити європейські країни та Шенгенську зону співпрацювати, оскільки багато з них наразі скасовують **обмеження** різними темпами [72].

Лексична одиниця *lockdown* є досить часто вживаною у текстах публіцистики досліджуваної тематики і означає «закриття, ізоляція». У перекладі перекладач вдається до модуляції, відтворюючи лексему як **обмеження**. Прагматичний вплив речення не змінюється, тому переклад варто вважати вдалим.

Розглянемо ще один приклад:

*But after weeks in **isolation**, Ms Branyas recovered, having suffered only mild symptoms* [83]. - Вона провела кілька тижнів у **самоізоляції** й згодом змогла перемогти хворобу [74].

Термінологічна одиниця *isolation* відтворена за допомогою транскодування та конкретизації значення, вказуючи на те, що люди повинні самі розуміти небезпеку та залишатися у самоізоляції.

Також, у статтях на тему COVID-19 досить часто застосовується наступний термін:

*Old age and having a wide range of initial symptoms increase the risk of “**long Covid**”, say scientists* [87]. – Похилий вік і наявність широкого спектра початкових симптомів збільшують ризик «**тривалого ковіда**», стверджують вчені [78].

У вищенаведеному прикладі спостерігаємо використання терміну, який позначає вірусну хворобу COVID-19, що триває більше ніж два місяці. Такий термін з'явився досить недавно, адже коронавірус постійно досліджують і визначають його особливості кожен день. У перекладі такий термін відтворено за допомогою калькування.

Отже, для посилення прагматичного впливу публіцистичних текстів, існує необхідність підбирати таке лексичне вираження інтенції автора, яке буде створювати атмосферу того, що він намагається передати читачу. Цінність таких лексем полягає в тому, що в кожному конкретному випадку крім зазначених словником значень у свідомості реципієнта виникають додаткові смислові відтінки на основі асоціативних зв'язків. Ці відтінки характеризують об'єкт, що призводить до закріплення функціонально обумовленого збільшення значення слова. У ході дослідження було визначено наступні лексичні засоби прагматичного впливу публіцистичних текстів: неологізми, емоційно-оцінна лексика, негативно-забарвлена лексика, спеціальна лексика. У перекладі їх було відтворено за допомогою ряду перекладацьких трансформацій, а саме генералізації, модуляції, описового перекладу, конкретизації значення. Для перекладу спеціальних термінів переважає транскодування.

3.2. Стилiстичнi засоби прагматичного впливу та способи їх перекладу

У створенні прагматичного впливу в публіцистичних текстах важливе місце займають стилістичні засоби. Аналіз досліджуваного матеріалу показав, що метафора, будучи прийомом прихованого порівняння, створює емоційну тональність тексту, фон і підтекст, які служать для розуміння намірів автора. Сучасні тексти публіцистичного стилю, та наша вибірка в тому числі, характеризуються частим використанням цього стилістичного засобу (див. дод. Г), який надає читачеві можливість для інтерпретації прочитаного.

Використання метафори в публіцистичних текстах пояснюється необхідністю не тільки позначити нові реалії, а й більш свіжо й оригінально описати вже відомі явища. Переклад метафор пов'язаний з рядом труднощів, однак перекладач використовує різні способи для передачі комунікативного ефекту оригіналу. Наведемо кілька прикладів використання метафори у текстах тематики COVID-19:

*If the EGPA was left undiagnosed I could have just **dropped dead** [83]. - Якби мені так і не діагностували EGPA, я би могла просто **померти** [74].*

У вищенаведеному прикладі виділяємо орієнтаційну метафору *drop dead*. Такі метафори виникають в людському мисленні внаслідок того, що людині властивий корпус певної форми, орієнтований в просторі, в результаті чого їй властиво проектувати відповідні концепти і на інші співвідношення в матеріальному світі. Ці співвідношення не випадкові, а пов'язані з фізичним і культурним досвідом людини. Відтворюється наведена метафора за допомогою генералізації, що зменшує її стилістичне навантаження, а відповідно прагматичний ефект.

Наведемо ще один приклад використання метафори:

*That would be good for many of the threatened species we share this planet with, which in turn would be good for us, because we are completely **enmeshed in Earth's web of life*** [84]. – *Це буде корисно для багатьох вимираючих видів, з якими ми ділимо нашу планету, і це буде корисно для нас, тому що ми остаточно **заплуталися в павутині земного життя*** [75].

Вищенаведена метафора *Earth's web of life* відтворюється за допомогою калькування, тобто за аналогією, адже у цьому випадку, правила сполучуваності та традиції вираження емоційно-оцінної інформації збігаються в обох мовах. Подана метафора має на меті відобразити всі перипетії життя та як людина «погрузла» у всіх земних проблемах.

Ось ще один приклад метафори:

*"It's been a bit of a mini-saga of **a recurring wave of symptoms** which I wasn't expecting at all," he said* [85]. – *«Це була якась мінісага з **поверненням симптомів**, я взагалі цього не очікував», - говорить він* [77].

Метафора *a recurring wave of symptoms* має на меті показати всю небезпеку захворювання та наслідки, які вона несе. У перекладі метафору нівельовано, що не несе ніякого стилістичного забарвлення, відповідно відсутній прагматичний ефект висловленого.

Ще одним прикладом метафори є наступний приклад:

*"But certainly, at my weakest moment I didn't want **to fall into the trap** of not asking for help and then something bad happening because you didn't ask for help"* [85]. –

«Але мені і не хотілося *опинитися в ситуації*, коли в найнебезпечніший момент не наважуєшся звернутися за допомогою, а потім через те, що ти вчасно цього не зробив, відбувається щось погане», - говорить він [77].

У вищенаведеному прикладі метафора виражається у виразі *to fall into the trap*, яка має прагматичний ефект відчуття небезпеки і безпорадності у разі захворювання на COVID-19. У прямому значенні така метафора перекладається як потрапити в пастку, але у перекладі статті, перекладач вдався до нейтралізації значення *опинитися в ситуації*, тим самим нівелюючи прагматичний ефект оригінального виразу.

Також, метафори використовуються і в заголовках публіцистичних текстів, наприклад:

Covid vaccine: First 'milestone' vaccine offers 90% protection [89]. – *Перша вакцина від коронавірусу захищає на 90%. Вона майже готова* [80].

У вищенаведеному прикладі використовується досить поширена метафора в англійській мові як *'milestone'*, бачимо, що вона виділяється лапками в оригіналі тексту, що зосереджує увагу на ній. Первинно, *milestone* означає камінь, встановлений біля дороги для позначення відстані в милях до певного місця. Будучи метафорою, ця лексема означає ключовий момент, дороговказ, проміжний етап розробки якогось проекту. В оригіналі ця метафора надає певного прагматичного навантаження сказаному, підвищуючи значимість винайдення вакцини від коронавірусу. У перекладі метафора не відтворюється, тому що перекладач використав вилучення стилістичного елементу, відповідно прагматичний ефект втрачається.

Розглянемо ще одну метафору:

She was not admitted to hospital, but is still - in October - living with long Covid. Vicky's health is improving, but her vision has changed and she still gets "waves" of more severe illness [85]. – *Тоді її не госпіталізували, але навіть зараз, у жовтні, вона досі має симптоми тривалого ковіда* [77].

Вищенаведений приклад містить метафору *gets "waves"*, що первинно означає отримувати хвилі. Під лексемою *waves*, у цій статті розуміються повторні симптоми хвороби Covid-19. Така метафора сприяє впливу на емоційний спектр читача, підвищуючи прагматичний потенціал сказаного. У перекладі метафору не збережено, адже перекладач вдався до цілісного перетворення.

Підвидом метафори є уособлення - вираз, що дає уявлення про яке-небудь поняття або явище шляхом зображення його у вигляді живої особи і наділеного її властивостями. Наведемо приклад:

*Not everyone will get the vaccine straight away and **countries are each deciding** who should be prioritised [89]. Кожна **країна вирішить**, кому першому надати пріоритет у вакцинації [80].*

У вищенаведеному прикладі уособлення спостерігається у тому що, країни вирішують, кого першим вакцинувати. У значенні країни, автор статті має на увазі чиновників країни, які мають владу приймати такі відповідальні і складні рішення. У перекладі уособлення збережено за допомогою калькування. Прагматичний потенціал такого стилістичного засобу полягає у зображенні важливості проблеми епідемії, яка вирішується на державному рівні.

У ході розглянутих публікацій текстів на тему COVID-19, ми визначили, що для створення публіцистичного образу, окрім метафори використовують інші стилістичні засоби, серед яких: епітети, порівняння, метонімія, синекдоха, оксиморон, мейозис, гіпербола. Наведемо кілька прикладів зазначених засобів:

*"So it was actually in the fifth week of being ill that my partner had to call A & E because I was experiencing such **horrific** abdominal pains that I was just calling out in just **extreme** agony [82]. – «На п'ятий тиждень хвороби мій партнер мусив викликати «швидку» - у мене так **болів живіт**, що я просто кричала **в агонії**», - розповідає жінка [73].*

У вищенаведеному прикладі простежуємо використання епітетів на позначення фізичного стану людини, які є досить поширеними у текстах на

зазначену тему. Епітети *horrific* та *extreme* опущено в перекладі, що значно зменшує стилістичне забарвлення речення.

У наступному прикладі епітет збережений у перекладі за допомогою еквівалентного відповідника в українській мові:

"I had no problems in my stomach before falling sick, but week five was just horrendous" [82]. – *До зараження у мене не було проблем зі шлунком, але п'ятий тиждень був просто жахливим* [73].

Знову ж таки, вищенаведений епітет *horrendous* використовується на позначення фізичного стану людини, а саме болі, яку вона відчувала, коли була хвора на COVID-19. У перекладі прагматичний потенціал висловленого збережено.

Наведемо ще один приклад епітету:

"I am probably the first guy to say that, but I will say that with some confidence," said Sir John Bell, regius professor of medicine at Oxford University [88]. – *«Я, мабуть, перший, хто це скаже, але говорю це з певною впевненістю», - сказав сер Джон Белл, професор медицини в Оксфордському університеті* [78].

У вищенаведеному прикладі спостерігаємо використання епітету *regius*, що означає почесний носій професорського звання, яке надається за королівською субсидією в британському університеті. Такий епітет справляє ефект поважності та значимості професора, який займається дослідженнями з винайдення вакцини проти коронавірусу. У перекладі такий епітет опускається і позначається тільки звання науковця *професор*, що нівелює прагматичний потенціал висловленого.

Декілька епітетів використовуються в одному уривку:

The precise symptoms of long Covid vary from one patient to the next, but fatigue is common. Vicky Bourne, 48, started off with a fever and a "pathetic little cough" in March, which became "absolutely terrifying" when she struggled to breathe and needed to be given oxygen by a paramedic [85]. – *Симптоми тривалого ковіда різняться у кожного пацієнта, але загальним явищем є втома. У 48-річної Вікі Борн хвороба розпочалася з лихоманки та "жалюгідного маленького кашлю" в березні, який згодом став "абсолютно жахливим", і їй знадобився додатковий кисень* [77].

У вищенаведеному прикладі простежуємо використання кількох епітетів одразу *pathetic little* та *terrifying*. Такі епітети вживаються на позначення симптомів, які спричиняє хвороба та задля посилення прагматичного ефекту на читача. Зазвичай, такі епітети характеризують щось досить жалюгідне та жахливе. У перекладі автор вдався до калькування, що є доречним і відтворює прагматичний потенціал сказаного.

Окрім епітетів, ми простежили застосування такого стилістичного засобу як порівняння:

Discussing the virus topic is like talking about the knots in a net [81]. – *Обговорення теми вірусу подібно дискусії щодо вузлів у риболовецькій сітці* [72].

У вищенаведеному прикладі, автор сказаного порівнює обговорення корона вірусу з вузлами на риболовецькій сітці, маючи на меті донести до читача думку, що ця тема має багато нерозв'язаних питань без відповідей. У перекладі порівняння відтворено за допомогою калькування.

Окрім порівняння, у публіцистичних текстах використовується антитеза – стилістична фігура, протиставлення контрастних явищ, образів і понять:

“So it is quite scary to get worse when you thought you were getting better” [85]. – *Я не розумів, чи значить це, що все скінчено. Досить страшно, коли тобі стає гірше, а ти думав, що йдеш на поправку*” [76].

У вищенаведеному прикладі спостерігаємо антитезу *to get worse - getting better*. Вживання антитези в публіцистичному тексті обумовлено тим, що контрастність і протиставлення привертають увагу читачів в першу чергу. У нашому випадку, антитеза використовується для посилення прагматичного емоційного впливу інформації на читача і для виділення властивостей особистості до думки щодо свого здоров'я та життя. У перекладі стилістичний засіб антитези збережено, використовуючи калькування *стає гірше* та конкретизацію значення *йдеш на поправку*.

Ще одним стилістичним засобом, який використовується в публіцистичних текстах досліджуваного матеріалу, є гіпербола:

*Although they found people with that particular mutation of the virus seemed to have a larger amount of the virus in their samples, they didn't find evidence that those people became sicker or should have stayed in hospital **for the entire life** [86].* - Хоча вчені виявили, що люди з такою мутацією вірусу, схоже, мають більшу кількість коронавірусу у своїх зразках, науковці не знайшли доказів того, що ці люди хворіли тяжче або **довше** перебували в лікарні [75].

У вищенаведеному прикладі гіпербола виражена словосполученням *entire life*, у реченні перебільшено час, який хворий міг би провести у лікарні. В українському перекладі гіперболи не відтворено належним чином, її генералізовано, а також применшено стилістичний відтінок.

Наведемо ще один приклад використання гіперболи:

*"I spend **a huge amount of time** in bed trying to recover. This entire experience, of being sick and trying to recover, has been mentally overwhelming" [85].* – «Я провела **величезну кількість часу** в ліжку, відновлюючи сили. Весь цей досвід - хвороба і спроби одужати, - з психологічної точки зору був приголомшливим», - говорить вона [76].

У вищенаведеному прикладі знаходимо гіперболу у наступному виразі *a huge amount of time*. Такий стилістичний засіб використовується для посилення прагматичного ефекту на читача, який прочитавши цей уривок, повинен зрозуміти, що вірусна хвороба протікає досить довгий час. У перекладі прагматичний ефект збережено, адже перекладач вдався до калькування *величезну кількість часу*.

Протилежний гіперболі стилістичний засіб – мейозис – виражає применшення сказаного:

*"It saved my life in the long term, but in the short term **for a split second**, I thought coronavirus did nearly kill me" [82].* – «Це врятувало мені життя у довгостроковій перспективі, але в короткостроковій, **на долю секунди**, я була подумала, що коронавірус мене мало не вбив», - додає жінка [73].

Стилістичний засіб мейозис *for a split second* у перекладі було передано за допомогою калькування. Перекладач відтворив стилістичне забарвлення висловлення, тим самим зберіг прагматичний потенціал засобу.

Ще один приклад мейозису знаходимо ще в одній статті:

"It's been a bit of a mini-saga of a recurring wave of symptoms which I wasn't expecting at all," he said [85]. – «Це була **якась мінісага** з поверненням симптомів, я взагалі цього не очікував», - говорить він [76].

У наведеному прикладі мейозиз простежуємо у фразі *a bit of a mini-saga*, тут применшення виражене двома словами *a bit* та частиною *mini*, прагматичний потенціал яких виражає пониження інтенсивності, у нашому випадку, повторного зараження вірусом COVID-19. У перекладі було використано перекладацьку трансформацію калькування *мінісага*, але частина *a bit*, яка має еквівалент трохи, відтворено лексемою *якась*, яка не передає метонімічне значення виразу.

Розглянемо ще один стилістичний засіб, який є досить поширеним у публіцистичних текст – метонімія. Цей троп виникає шляхом стягнення словосполучення, тобто найменування поняття переноситься з одного предмета чи явища на інший на основі подібності. Зазвичай такий засіб використовується у заголовках, наведемо приклад:

David Harris's world has shrunk to the size of his front room [85]. – *Світ Девіда Харріса* зменшився до розмірів вітальні [76].

У наведеному прикладі спостерігаємо метонімію у виразі *David Harris's world*, під лексемою *world* розуміється життя, світосприйняття чоловіка, а поняття світосприйняття та *світ* знаходяться в одному поняттєвому полі, тому це є явище метонімії. У перекладі цей стилістичний засіб зберігається за допомогою калькування, що є доречним, зважаючи на те, що це речення є заголовком статті.

Знаходимо приклад аналогічного застосування засобу метонімії ще в одній статті:

The first effective coronavirus vaccine can prevent more than 90% of the world from getting Covid-19, a preliminary analysis shows [89]. – *Попередній аналіз показує,*

що перша ефективна вакцина проти коронавірусу може захистити понад 90% людей від зараження Covid-19 [80].

У наведеному прикладі стилістичний засіб метонімії знову відобрається за допомогою лексеми *world*. Таким чином, явище метонімії охарактеризовує людей, які населяють планету, і яких можна врятувати від захворювання корона вірусом завдяки винайденню вакцини. Лексема *world* знаходиться в одному поняттєвому полі з лексемою *people*, тому такий стилістичний є прийом є досить доречними і справляє певний прагматичний ефект сказаного. У перекладі метонімія відтворюється за допомогою конкретизації значення *людей*, тому стилістичний аспект висловленого не зберігається.

У публіцистичних текстах для посилення прагматичного ефекту на читача використовуються ідіоми. Це стійкі вирази, нерозкладані сполучення слів, зрозумілі, як правило, у переносному значенні. Сенс усього виразу не визначається значенням слів, які входять до його складу. Наведемо приклад:

*Working on the basis it was better **to be safe than sorry**, David continued to self-isolate, changing into clean clothes on the rare occasions he left the front room to visit the bathroom, and eating and sleeping alone [85].* – Вирішивши, що **краще не ризикувати**, Девід продовжив самоізоляцію. Він не залишав вітальню свого будинку, переодягався тільки коли виходив прийняти душ, їв і спав на самоті [76].

У наведеному прикладі знаходимо ідіому *to be safe than sorry*, яка має значення перестрахуватися, попередити щось, ніж потім жалкувати. Така ідіома є досить доречною у період поширення корона вірусу, адже вона здійснює неабиякий вплив на читача, а саме застереження. У перекладі такий вираз відтворено за допомогою антонімічного перекладу *краще не ризикувати*, що зберігає прагматичний потенціал висловленого.

Наведемо ще один приклад стійкого виразу:

*Felicity, 49, from London, is six weeks into her recovery after first falling ill with Covid-type symptoms. But like David, her experience has been **far from smooth** [89].* –

49-річна *Felicitì*, мешканка Лондона, вперше відчула симптоми Covid-19 шість тижнів тому. Але, як і у Девіда, хвороба у неї **проходила складно** [80].

У наведеному прикладі спостерігаємо використання стійкого висловлення *far from smooth*, яке має значення якоїсь нелегкої ситуації, далекої від простого вирішення. Знову ж, таке висловлення має прагматичний вплив на читача, адже воно показує важкість протікання вірусної хвороби та нелегкого одужання та відновлення після неї. У перекладі такий вираз відтворено за допомогою генералізації значення *проходила складно*. Лексичний прийом не було передано, але прагматичний потенціал висловленого збережено.

Проаналізуємо ще одну ідіому, яка використовується у публіцистичних текстах:

*There are still huge challenges ahead, but the announcement has been warmly welcomed with scientists describing themselves **smiling "ear to ear"** and some suggesting life could be back to normal by spring* [89]. – *Попереду лишаються ще величезні виклики, але це оголошення **зустріли з ентузіазмом**, і деякі вчені припускають, що життя може нормалізуватися до весни* [80].

У вищенаведеному прикладі знаходимо ідіому *smiling "ear to ear"*, яка має значення широко посміхатися, мати велику посмішку на обличчі. Такий лексичний засіб справляє певний прагматичний ефект на читача, адже той, сприймає його як невимовну радість та задоволення виконавця дії, у нашому випадку – науковців, які радіють першим успішним спробам винайдення вакцини проти коронавірусу. У перекладі прагматичний потенціал висловленого збережено, хоча автор перекладу використав цілісне перетворення *зустріли з ентузіазмом* в процесі відтворення ідіоми.

Наведемо приклад ще одного стилістичного засобу, а саме градація, яка є одним із художніх засобів створення образної мови. Це стилістичний прийом з наростаючим змістом значущості слів або виразів або рідше – з низхідним. У слідуючому прикладі ми стикаємося з наростаючим змістом, який має назву клімакс:

The biggest question - how long does immunity last - will take months or potentially years to answer [87]. – Але найголовнішим питанням залишається – наскільки буде достатньо імунітету – на відповідь знадобляться **місяці або, можливо, роки** [78].

У вищенаведеному прикладі клімакс виражається у визначенні кількості часу щодо тривалості імунітету проти коронавірусу *months or potentially years*. Цей стилістичний засіб використовується для підвищення експресивності висловлювання, посилення виразності. У перекладі клімакс зберігається за допомогою калькування, відповідно відтворюється прагматичний ефект висловленого **місяці або, можливо, роки**.

Отже, у створенні прагматичного впливу в публіцистичних текстах важливе місце займають стилістичні засоби. Сучасні тексти публіцистичного стилю, та наша вибірка в тому числі, характеризуються частим використанням стилістичних засобів, які надають читачеві можливість для інтерпретації прочитаного. В процесі дослідження було виділено наступні стилістичні засоби, які мають прагматичний вплив на реципієнта: метафора, епітети, порівняння, гіпербола, мейозис, антитеза, уособлення, метонімія, ідіоми, градація. Ми з'ясували, що в процесі перекладу важливо знайти слово, відповідне оригінальному не тільки за змістом, але і за характером виробленого прагматичного ефекту. Для його передачі було використано калькування, генералізацію, еквівалентний переклад, антонімічний переклад, нейтралізація значень, конкретизація. Прагматичний потенціал та стилістичне забарвлення засобу не зберігається у випадках використання трансформації опущення.

3.3. Синтаксичний рівень засобів прагматичного впливу та способи їх перекладу

Синтаксичні засоби відіграють істотну роль в реалізації прагматичного впливу публіцистичного тексту, ніж «нижчі» рівні мови, так як синтаксична організація мовних одиниць утворює з них єдине ціле – системне мовне утворення. Розглянемо вживання деяких типів речень в досліджуваних публіцистичних текстах (див. дод. Д), з урахуванням їх великої ролі в реалізації прагматичного потенціалу.

Окличні речення є надзвичайно виразним і дієвим засобом експресивного синтаксису, наприклад:

Keep yourself safe! Wash hands with soap and wear mask in public transport! [86].
– *Бережіть себе! Мийте руки з милом та одягайте маску, коли знаходитесь в громадському транспорті!* [77].

Вживання окличних речень в публіцистичних текстах завжди пов'язане з функцією впливу, тому знак оклику, як правило, сигналізує про підвищену цінність інформації, підкреслює важливість виділеного компонента структури, попереджає про значущість викладеної в ньому інформації. У вищенаведеному прикладі окличне речення використовується для застереження та заклику, в перекладі це повністю відтворено.

Окрім окличних речень, синтаксичним засобом впливу є нагромадження публіцистичного тексту питальними реченнями, які виражають прагнення мовця отримати від співрозмовника необхідну інформацію про якісь факти, явища, події тощо. Питальні речення у текстах публіцистики розраховані на певну реакцію читача. Існують питальні речення з експліцитним та імпліцитним значенням. Розглянемо їх докладніше:

The question is: which of these mutations actually do anything to change the severity or infectiousness of the disease? Preliminary research from the US has suggested one particular mutation - D614G - is becoming dominant and could make the disease more infectious [81]. – *Питання полягає в тому, які з цих мутацій насправді можуть зробити захворювання більш тяжким та заразним. Попереднє дослідження у США показало, що одна конкретна мутація - D614G - стає домінуючою і може зробити захворювання більш заразним* [79].

У вищенаведеному прикладі спостерігаємо питання в його прямому значенні, яке передбачає отримання відповідної інформації. У цьому випадку інформація виражена експліцитно, адже відповідь одразу слідує за питанням. У перекладі питання було нівельовано заміною типу речення на розповідне. Така трансформація речення дещо спотворює спосіб донесення інформації у публіцистичному тексті.

У наступному прикладі бачимо протилежне:

It's so difficult to know, is that the work of the virus? Is it the immune system's response? Is it ongoing inflammation? [81]. - Дуже складно було зрозуміти - це наслідки вірусу? Це відповідь імунної системи? Запалення? [79].

Вищенаведений приклад є нагромадженням питальних речень з імпліцитним значенням, вони є риторичними. Такі речення функціонують як твердження або заперечення і не вимагають відповіді, питальні речення зі значенням спонукування та значенням емоційної оцінки, відповідної інформації. Подібні питання – потужний засіб експресивного синтаксису, характерною особливістю якого є яскраво виражена прагматична спрямованість. У перекладі було застосовано синтаксичне уподібнення, що сприяє правильній передачі прагматичного ефекту синтаксичної структури.

Окрім окличних та питальних речень існують інші засоби впливу на синтаксичному рівні, наприклад, повтор. Лексичний повтор виступають не тільки як засіб зв'язку частин речення, але і для вираження додаткових смислових відтінків, представляючи градацію інтенсивності дії, наприклад:

*I think the hardest part was having gone through the first 10 days of being very sick and thinking I was getting better, things then getting **much, much worse** again [82]. - "Найважче було подолати перші десять днів важкої хвороби, думати, що одужуєш, а потім зіткнутися з **сильнішими симптомами**", - говорить вона [74].*

У вищенаведеному прикладі спостерігаємо лексичний повтор слова *much*, який використано для підвищення інтенсивності значення прикметника *worse*. В українському перекладі цей синтаксичний засіб не зберігається, адже перекладач використовує цілісне перетворення.

Розглянемо наступний приклад:

*When I first relapsed, when I first got worse, it's quite a scary experience because you don't know if that means you're **going down, down, down** [84]. – Коли симптоми в перший раз повернулися, коли мені вперше стало гірше, було досить лячно. Я не розумів, чи значить це, що **все скінчено** [75].*

У наведеному прикладі повтор лексеми *down* є експресивним прийомом виділення, підкреслення, фіксації уваги на емоціях, які відчуває хворий на COVID-19. У перекладі лексичний повтор не збережено, натомість перекладач використовує перебільшення значення, яке намагався передати втор оригіналу.

Наведемо ще один приклад:

*We are **mongrel** creatures on a **mongrel** planet, and we have to be flexible to survive* [84]. *Ми – **складні** істоти і живемо на **складній** планеті, а тому для виживання нам необхідно проявляти гнучкість* [75].

У цьому прикладі ми спостерігаємо повторення слова *mongrel* у двох словосполученнях. Лексичний повтор, який представлений в оригіналі, зберігається при перекладі, так інтенсивність впливу висловлювання також зберігається. Проте, переклад лексеми *mongrel* є неточним, адже вона має значення нечистокровний, тому лексичне навантаження дещо змінюється, відповідно прагматичний ефект послаблюється.

У ході аналізу досліджуваного матеріалу ми визначили, що окрім вищенаведених синтаксичних засобів, додатковий прагматичний ефект публіцистичним текстам надають паралельні конструкції, які зберігаються і при перекладі на українську мову, наприклад:

They are afraid to look the truth in the face. They are afraid to look into the eyes of the worldwide pandemic [84]. – ***Вони бояться подивитися правді в обличчя. Вони бояться подивитися в очі світовій пандемії*** [75].

У вищенаведеному прикладі паралельні конструкції використано для підвищення емоційно-експресивного напруження, для виділення значимих елементів тексту, а також для забарвлення висловлювання особливою емоційністю з метою впливу на читача. У перекладі збережено паралельні конструкції за допомогою синтаксичного уподібнення.

Наведемо ще один приклад паралельних конструкцій:

“When I first relapsed, when I first got worse, it's quite a scary experience because you don't know if that means you're going down, down, down” [85]. – ***«Коли симптоми в***

перший раз повернулися, коли мені вперше стало гірше, було досить лячно. Я не розумів, чи значить це, що все скінчено» [76].

У наведеному прикладі спостерігаємо використання паралельної конструкції: *when I first ..., when I first...* Такий синтаксичний прийом посилює прагматичне значення сказаного і виражає емоції того, хто висловлює його. У перекладі паралельні конструкції збережені, за допомогою синтаксичного уподібнення, хоча на лексичному рівні слово *first* виражене по-різному: *перший раз, вперше*, але на синтаксичний аспект це явище ніяк не впливає.

Ще одним синтаксичним засобом, який ми зустріли в досліджуваному матеріалі, є парцеляція. Парцеляція – це така синтаксичне побудова тексту, в якій використовується навмисне членування зв'язної думки на складові її частини з метою посилення вираження емоцій, характеристики стану суб'єкта, зображення внутрішнього мовлення та ін. Наприклад:

“Yes, this is very fast. But it is a race against the virus. Not against each other as scientists. It's being done for the benefit of humanity” [89]. – *«Так, це все робиться дуже швидко, але це змагання з вірусом, а не з колегами вченими, вся ця робота робиться заради людства», - говорить Трегонінг [80].*

У вищенаведеному прикладі спостерігаємо парцеляцію висловлення експерта у сфері інфекційних захворювань з Імперського коледжу Лондона Джона Трегонінга, який розповідає про перші спроби створення вакцини проти вірусу COVID-19. Такий синтаксичний засіб використовується задля передачі емоційності і переживань професори, а також, оскільки під час написання публіцистичного тексту проводиться інтерв'ю, автор статті намагався якомога точніше передати висловлення та інтонацію мовця. У перекладі парцеляція не зберігається, оскільки вона є нехарактерною для українських публіцистичних текстів. Перекладач, у свою чергу, вдавня до об'єднання парцельованих речень.

Отже, синтаксичні засоби відіграють істотну роль в реалізації прагматичного впливу публіцистичного тексту, оскільки синтаксична організація мовних одиниць утворює з них єдине ціле – системне мовне утворення. На синтаксичному рівні

найголовніша роль в реалізації прагматичного впливу на читача відводиться окличним та питальним реченням, які спонукають реципієнта до роздумів та дії. Лексичний повтор виступає як засіб вираження додаткових смислових відтінків, представляючи градацію інтенсивності дії, а паралельні конструкції та парцеляція використовуються для підвищення емоційно-експресивного напруження, для виділення значимих елементів тексту. Наведені стилістичні засоби було відтворено у перекладі за допомогою синтаксичного уподібнення, цілісне перетворення, заміна типу речення, об'єднання речень.

ВИСНОВКИ

У роботі подано аналіз засобів прагматичного впливу публіцистичних текстів на тему COVID-19 та їх відтворення українською мовою.

Дослідження дало змогу дійти таких висновків:

1. Прагматика серед інших лінгвістичних напрямків пов'язана з проблемами вживання мови, так як використання мови людиною становить основний об'єкт дослідження прагматики. Поняття прагматики застосовується для опису досить широкого і неоднорідного спектра явищ. Це означає, що важко визначити межі прагматики, але абсолютно ясно, що прагматика пов'язана з областями науки, що займаються проблемами комунікації. Першим етапом на шляху створення прагматики тексту є виникнення у автора спонукань створити певний текст, тобто поява задуму. Задум поступово переходить в інтенцію, яка належить до явища довербального й отримує своє вербальне втілення у тексті через його прагматичну настанову.

2. Під прагматичним потенціалом тексту розуміється його можливість справити на реципієнта комунікативний ефект. При цьому в процесі перекладу повинні враховуватися як змістовні особливості перекладного тексту, так і особистісні характеристики реципієнта і перекладача. Публіцистичні тексти виконують прагматичну та інформативну функції. Взаємодія цих функцій знаходить своє конкретне вираження у стилі та використанні мовних засобів, синтаксисі та структурі публіцистичних текстів. Поєднуючи в собі ці функції, наведений стиль має риси фактологічності і відкрито-оцінний характер. Крім інформаційної та прагматичної функції публіцистичні тексти виконують й інші функції: комунікативну, естетичну, експресивну.

3. Засоби прагматичного впливу тексту можна простежити на стилістичному, лексичному та синтаксичному рівнях. Лексичний склад є найважливішим рівнем прагматичного змісту будь-якого тексту. Окрім емоційно-експресивно забарвленої лексики, розмовних і просторічних елементів використовуються неологізми та слова з негативним забарвленням. У публіцистичних текстах, також, використовуються певні стилістичні засоби, а саме епітети, метафори, метонімії,

гіперболи, перифрази, алюзії, синекдоха та ін.. На синтаксичному рівні вживається парцеляція, сегментована конструкція, питальні конструкції, паралелізм, градаційні інші компоненти динамічного синтаксису. В процесі перекладу публіцистичних текстів, перекладач повинен передати співвідношення повідомлення і впливу, донести до читача весь емоційний зміст тексту оригіналу, адаптувати і відредагувати текст ЗМІ під конкретну аудиторію. Важливо до початку роботи з текстом виділити проблеми в перекладі і знайти найбільш оптимальні варіанти їх вирішення.

4. Прагматика вивчає не тільки кінцевий комунікативний ефект самого змісту та інших екстралінгвістичних чинників на учасників комунікації, а й вибір найбільш ефективних мовних засобів і аналіз здійснення інтенцій ініціатора в мовних актах. Сутність перекладу ґрунтується на збереженні прагматики оригіналу. Під прагматичним аспектом маємо на увазі екстралінгвістичні фактори, збереження яких є важливою умовою для досягнення адекватного перекладу. Еквівалентність та адекватність є основними критеріям, що пред'являються до перекладу. адекватність перекладу багато в чому залежить від екстралінгвістичних знань перекладача, від його знання і розуміння культури народу, з мовою якого він працює. Сьогодні перекладачі все частіше виступають як редактори, адаптуючи матеріал під сприйняття носіїв іншої культури, опускаючи нерелевантну інформацію і додаючи нову, необхідну для розуміння читачами культури перекладу.

5. Прагматичні трансформації розглядаються авторами різних підходів як прагматичні адаптації, прагматичні перетворення і прагматичні трансформації. Такий вид перетворень англomовного тексту впливає на комунікативний ефект, який справляється на україномовного реципієнта. В ході дослідження видів прагматичних трансформацій стилістичних засобів були виділені наступні: генералізація, конкретизація, застосування еквівалентного аналога, описовий переклад, нейтралізація. Перераховані вище прагматичні способи адаптації найбільш чітко відображають комунікативні інтенції вихідного тексту англійською мовою під час його передачі на українську мову.

6. Методологічною базою запропонованого дослідження виступають різні методи як загальнонаукового так і перекладознавчого характеру. Методи аналізу і синтезу ми використали для аналізу існуючого теоретичного матеріалу з зазначеної тематики. Семіотичний аналіз – інструмент для розкриття сенсу символів, які використовуються в повідомленні будь-якого типу. Завдяки семіотичному аналізу, ми визначали культурний код перекладного тексту та аналізували передачу прагматичного впливу на читача оригінального тексту автором перекладу. Описовий метод допоміг визначити природу мовних одиниць, які використовувались у контексті публіцистичних текстів. Завдяки контекстуальному аналізу, було визначено прагматичний аспект цих одиниць в мові оригіналі, а також в перекладному тексті. Порівняльний метод допоміг здійснити аналіз форми та змісту тексту перекладу в зіставленні з формою і змістом оригіналу. Метод кількісного аналізу було використано для підрахунку відсоткового співвідношення способів перекладу лексичних, стилістичних та синтаксичних засобів прагматичного впливу текстів.

7. Для посилення прагматичного впливу публіцистичних текстів, існує необхідність підбирати таке лексичне вираження інтенції автора, яке буде створювати атмосферу того, що він намагається передати читачу. Цінність таких лексем полягає в тому, що в кожному конкретному випадку крім зазначених словником значень у свідомості реципієнта виникають додаткові смислові відтінки на основі асоціативних зв'язків. Ці відтінки містять ту чи характеристику об'єкта, що призводить до закріплення функціонально обумовленого збільшення значення слова. У ході дослідження було визначено наступні лексичні засоби прагматичного впливу публіцистичних текстів: неологізми, емоційно-оцінна лексика, негативно-забарвлена лексика, спеціальна лексика. У перекладі їх було відтворено за допомогою ряду перекладацьких трансформацій, а саме генералізації, модуляції, описового перекладу, конкретизації значення. Для перекладу спеціальних термінів переважає транскодування.

8. У створенні прагматичного впливу в публіцистичних текстах важливе місце займають стилістичні засоби. Сучасні тексти публіцистичного стилю, та

наша вибірка в тому числі, характеризуються частим використанням стилістичних засобів, які надають читачеві можливість для інтерпретації прочитаного. В процесі дослідження було виділено наступні стилістичні засоби, які мають прагматичний вплив на реципієнта: метафора, епітети, порівняння, гіпербола, мейозис, антитеза, уособлення, метонімія, ідіоми, градація. Ми з'ясували, що в процесі перекладу важливо знайти слово, відповідне оригінальному не тільки за змістом, але і за характером виробленого прагматичного ефекту. Для його передачі було використано калькування, генералізацію, еквівалентний переклад, антонімічний переклад, нейтралізація значень, конкретизація. Прагматичний потенціал та стилістичне забарвлення засобу не зберігається у випадках використання трансформації опущення.

9. Синтаксичні засоби відіграють істотну роль в реалізації прагматичного впливу публіцистичного тексту, оскільки синтаксична організація мовних одиниць утворює з них єдине ціле – системне мовне утворення. На синтаксичному рівні найголовніша роль в реалізації прагматичного впливу на читача відводиться окличним та питальним реченням, які спонукають реципієнта до роздумів та дії. Лексичний повтор виступає як засіб вираження додаткових смислових відтінків, представляючи градацію інтенсивності дії, а паралельні конструкції парцеляція використовуються для підвищення емоційно-експресивного напруження, для виділення значимих елементів тексту. Наведені стилістичні засоби було відтворено у перекладі за допомогою синтаксичного уподібнення, цілісного перетворення, заміни типу речення, об'єднання речень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Наукові праці

1. Азнаурова Э.С. Прагматика художественного слова. М.: Языки русской культуры, 1999. 896 с.
2. Алексеева И.С. Введение в переводоведение. К., Водограй, 2001. 178 с.
3. Алимов В.В. Теория перевода. Перевод в сфере профессиональной коммуникации. Л.: Просвіта, 2003. 240 с.
4. Амосова Н. Н. Принципы контекстологического анализа значений слов. М., 1963.
5. Апресян Ю. Д. Прагматическая информация для толкового словаря. *Избранные труды. Интегральное описание языка и системная лексикография*. Москва : Школа «Языки русской культуры», 1995. С.135–155.
6. Арнольд І.В. Стилїстика. Сучасна англійська мова / Підручник для ВНЗ-4-е узд., випр. та доп. М.: Флінта: Наука, 2002. 384 с.
7. Арутюнова Н. Д. Диалогическая модальность и явление цитации. *Человеческий фактор в языке. Коммуникация, модальность, дейксис*. М. : Наука, 1992. С. 52-79.
8. Багно В. Об особых случаях переводческой адекватности. *Мастерство перевода*. М. : Сов. писатель, 1990. Сб. 13 (1985). С. 207-236.
9. Бархударов Л. С. Язык и перевод (Вопросы общей и частной теории перевода). Москва: «Международные отношения», 1975. 240 с.
10. Белова Н. М. Методические рекомендации по работе над переводом газетно-информационного материала. Москва : Просвещение, 1995. 304 с.
11. Беляева Л. М., Зражевская Т. А. Трудности перевода с английского языка на русский. Москва : Международные отношения, 1972. 114 с.
12. Березинский В. Украинско-английские семантико-стилистические параллели на морфологическом уровне. Львов, 1972. 38 с.
13. Брандес М. П. Стилїстика текста. Теоретический курс: учебник. М. : Прогресс-Традиция, 2004. 416 с.
14. Бутусова А. С. Профессиональные компетенции устного перевода. Москва : Международные отношения, 1995. 134 с.

15. Васильева А. Н. Газетно-публицистический стиль речи. Курс лекций по стилистике русского языка. Москва : Русский язык, 1982. 198 с.
16. Велединская С. Б. Курс теории перевода: учебное пособие. Томск : Изд-во ТПУ, 2010. 130 с.
17. Виноградов В.С. Лексические вопросы перевода художественной прозы. М.: Изд. Моск. ун-та, 1978. 172 с.
18. Влахов С. И. Непереводимое в переводе. М.: «Международные отношения», 1980. 134 с.
19. Волкова Т.А. Особенности реализации социокультурной и прагматической адаптации при переводе общественно-политических текстов. *Социо- и психолингвистические исследования*. Пермь: Изд-во Пермского государственного национального исследовательского университета. 2015. №3. С. 54–66.
20. Гак В. Г. Сопоставительная лексикология: На материале французского и русского языков. Москва : Междунар. Отношения, 1997. 264 с.
21. Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистического исследования. М., 1981. 187 с.
22. Гарбовский Н.К. Теория перевода: Учебник. М.: Изд-во Моск. ун-та, 2004. 544 с.
23. Гудков Д. Б. Теория и практика межкультурной коммуникации. М. : Гнозис, 2003. 288 с.
24. Дорджиева Е.В. Языковые средства создания прагматического потенциала английского художественного текста : дисс. ... канд. филол. наук. Пятигорск, 2005. 179 с.
25. Казакова Т.А. Практические основы перевода. СПб: Союз, 2002. 320 с.
26. Карабан В. І. Переклад англійської науково-технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця : Нова книга, 2002. 564 с.
27. Клименко А. В. Перевод. Ремесло перевода. Москва : Восток-Запад, 2007. 640 с.
28. Ковшова М.Л. Культурный код как элемент культурной интерпретации фразеологизмов в лингвокультурологической парадигме исследования. *Знание.*

Язык. Культура: материалы междунар. науч. конференции «Славянские языки и культура». Тула: Петровская Гора, 2007. С. 30–33.

29. Колшанский Г. В. Коммуникативная функция и структура языка. Москва : Наука, 1984. 175 с.
30. Комиссаров В. Н. Общая теория перевода: учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз.. Москва : ЧеРо., 2000. 136 с.
31. Корунець І.В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад): Підручник. Вінниця: Нова Книга, 2001. 448 с.
32. Кравцова Я. Відтворення засобів прагматичного впливу в перекладі публіцистики на тему COVID-19. Львів, 2020. С. 111-115.
33. Латышев Л. К. Перевод: проблемы теории, практики и методики преподавания. М.: Просвещение, 1998. 160 с.
34. Левицкая Т. Р., Фитерман А.М. Проблемы перевода. М., «Международ. отношения», 1976. 208 с.
35. Лилова А. Введение в общую теорию перевода. М.: Высшая школа, 1995. 256 с.
36. Миньяр-Белоручев Р. К. Общая теория перевода и устный перевод. Москва: Воениздат, 1980. 238 с.
37. Миньяр-Белоручев Р. К. Теория перевода и методы перевода. Москва: Московский лицей, 1996. 208 с.
38. Михайлов Н. Н. Теория художественного текста. М.: «Академия», 2006. 224 с.
39. Моррис Ч. Основания теории знаков. *Семиотика. Сборник переводов.* Под ред. Ю. С. Степанова. Москва : Радуга, 1983. С. 37-38.
40. Никулина Н. Ю. Специфические особенности перевода англоязычных газетно-публицистических текстов. *Молодой ученый.* 2013. №1. С. 232-234.
41. Нойберт А. Прагматические аспекты перевода. *Вопросы теории перевода в зарубежной лингвистике.* Москва : Междунар. отношения, 1978. С. 185-201.
42. Петрова Е. Е. Анализ и перевод некоторых английских неологизмов последних лет. *Филологические науки. Вопросы теории и практики.* 2014. № 8. С. 123-125.

43. Прошина З.Г. Практикум з теорії перекладу: англійська та російська мови: навчальний посібник. Владивосток: Вид-во Далекосхідного Університету, 2000. 114 с.
44. Покровская Е. В. Прагматика современного газетного текста. *Русская речь*. 2006. № 3. С. 81-87.
45. Почепцов О.Г. Коммуникативные аспекты семантики. Киев, 1987. 212 с.
46. Райс К. Классификация текстов и методы перевода / Вопросы теории перевода в зарубежной лингвистике. М., 2004. 296 с.
47. Рецкер Я. И. Теория перевода и переводческая практика. М.: Международные отношения, 1974. 214 с.
48. Рехтин Л. В. Речевой жанр инструкции: полевая организация: дисс. канд. филол. наук. Горно-Алтайск, 2005. 192 с.
49. Сдобников В. В. Теория перевода: учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз. *Лингвистика и межкультурная коммуникация: золотая серия*. Москва : АСТ: Восток-Запад, 2007. С. 215.
50. Степанов Ю. С. Альтернативный мир. Дискурс. Факт и принцип причинности. *Язык и наука конца XX века*: сб. ст.; под ред. Ю. С. Степанова. Москва, 1995. С. 33-73.
51. Сусов И. П. Введение в языкознание : учебник для студентов лингвистических и филологических специальностей. Москва : АСТ: Восток–Запад, 2007. 119 с.
52. Сусов И. П. Деятельность, сознание, дискурс и языковая система. *Языковое общение: Процессы и единицы* : межвуз. сб. науч. тр.; Калинин. гос. ун-т., 1988. С. 7-13.
53. Сусов И. П. История языкознания. Москва : АСТ: Восток-Запад, 2006. 295 с.
54. Склерявская Г. М. Метафора в системі мови. С.-П.: Вид.-во Наука, 1993. 150 с.
55. Телия В.Н. Первоочередные задачи и методологические проблемы исследования фразеологического состава языка в контексте культуры. *Фразеология в контексте культуры*. М.: Школа «Языки русской культуры», 1999. С. 13-24.
56. Топер П. Л. Перевод и литература: творческая личность переводчика / *Вопросы литературы*. Вып. №14. М., 1998. С. 84-88.

57. Федоров А. В. Основы общей теории перевода (лингвистические проблемы). М.: Филология Три, 2003. 414 с.
58. Формановская Н.И. Речевое взаимодействие: коммуникация и прагматика. М.: Издательство «Икар», 2007. 480 с.
59. Чудинов А. П. Метафорическая мозаика в современной политической коммуникации. Екатеринбург, 2003. 248 с.
60. Шапочкин Д.В. Прагматический потенциал политического дискурса. *Материалы международной заочной научно-практической конференции.* Тюмень: Издательство Вектор-Бук, 2012. С. 81-85.
61. Швейцер А. Д. Теория перевода. Статус, проблемы, аспекты. М.: Либроком, 2009. 215 с.
62. Шлейермахер Ф. О разных методах перевода. *Вестник МГУ. Сер. 9. Филология.* 2000. № 2. С. 127-145.
63. Austin J. How to do things with word. Oxford: Clarendon Press, 2002. 182 p.
64. Catford J.C. A linguistic theory of translation. London: Oxford University Press, 1984. 259 p.
65. Grice H.P. Further Notes on Logic and Conversation. *Syntax and Semantics.* vol.9 edited by P. Cole, Academic Press, 1989. P. 41-57.
66. Koller W. Einführung in die Übersetzungswissenschaft. Deutschland : Heidelberg : Quelle & Meyer, 1983. 191p.
67. Lakoff G. The contemporary theory of metaphor. Cambridge: Cambridge University Press, 1993. P. 202-251.
68. Nida Eu. The Theory and Practice of Translation. Leiden: Brill, 1974. 218 p.
69. Vinay J. Darbelnet J. Comparative Stylistics of French and English. Philadelphia: John Benjamins pub. co, 1995. 250 с.
70. Wilson D. Relevance: communication and cognition. Oxford: Basil Blackwell, 1986. 279 p.
71. Yule G. Pragmatics. Oxford: Oxford University Press, 1996. 135 p.

Джерела ілюстративного матеріалу

72. Туристичний сезон в Європі обіцяють вже цього літа. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-52647124>
73. Коронавірус врятував моє життя. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-52535678>
74. Як пододала коронавірус найстаріша жителька Іспанії. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-52643737>
75. Учені встановили сотні мутацій коронавірусу. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-52647124>
76. Коронавірус: чому в деяких симптоми тривають тижнями. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-52584333>
77. Коронавірус: що він робить з організмом. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-51886721>
78. Кому найбільше загрожує тривалий ковід. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-54618735>
79. Вакцина від коронавірусу: як проходять випробовування. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-51930694>
80. Перша вакцина від коронавірусу захищає на 90%. Вона майже готова. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-54872223.amp>
81. We will have summer tourist season, promises EU. URL: <https://www.bbc.com/news/amp/world-europe-52644816>
82. Coronavirus: heart condition woman says Covid saved her life. URL: <https://www.bbc.com/news/uk-england-london-52527736>
83. Maria Branyas: 'Oldest woman in Spain' beats coronavirus at 113. URL: <https://www.bbc.com/news/world-europe-52641659>
84. Coronavirus mutations: Scientists puzzle over impact. URL: <https://www.bbc.com/news/health-52557955>
85. The patients who just can't shake off Covid-19. URL: <https://www.bbc.com/news/health-52548843>
86. Coronavirus: What it does to the body. URL: <https://www.bbc.com/news/health-51214864>

87. Long Covid: Who is more likely to get it? URL: <https://www.bbc.com/news/health-54622059>
88. Coronavirus: US volunteers test first vaccine. URL: <https://www.bbc.com/news/health-51906604>
89. Covid vaccine: First 'milestone' vaccine offers 90% protection. URL: <https://www.bbc.com/news/health-54873105>

Довідкова література

90. Кормілов З.І. Сучасний словник-довідник з літератури. М., 1999. 421 с.
91. Раренко М.Б. Основные понятия англоязычного переводоведения : терминологический словарь-справочник. ВАН. ИНИОН. М., 2011. 250 с.
92. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля, 2006. 716 с.
93. Тихонов А.Н. Энциклопедический словарь-справочник лингвистических терминов и понятий. Т. 1. М.: Флинта, 2008. 839 с.
94. Фролов И.Т. Философский словарь. М.: Политиздат, 2001. 638 с.
95. Ярцева В. Н. Лингвистический энциклопедический словарь. М.: Советская энциклопедия, 1990. 694 с.
96. Horton N. The Continuum Encyclopedia of Literature. L.: Continuum Int. Publ. Group, 2005. 275 с.
97. McArthur T. The Oxford Companion to the English Language. Oxford: Oxford University Press, 1992. 1184 p.
98. Malmkjær K. Artificial Languages / The Linguistic Encyclopedia. L., NY. : Routledge, 1995. P. 38-42.
99. Routledge Encyclopedia of Translation Studies. L., N.Y. : Routledge, 2001. 691 p.

Інтернет-джерела

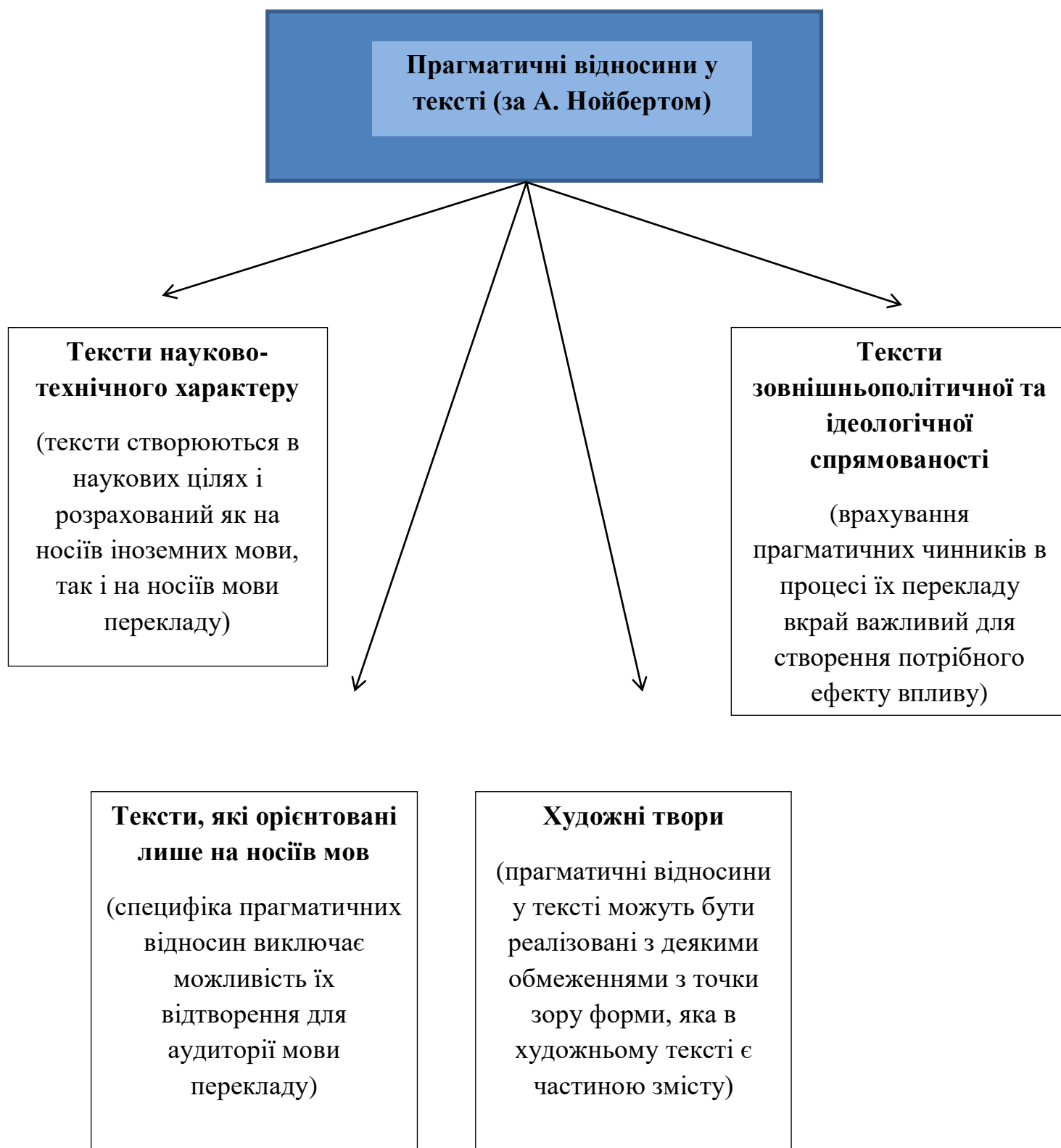
100. Жеребило Т. В. Словарь лингвистических терминов. 5-е изд., испр-е и дополн. Назрань : Изд-во «Пилигрим», 2010. URL: http://slovari.bibliofond.ru/lingvistics_dictionary_dic/.
101. Кириллова Н.Н. Коммуникативные стратегии и тактики с позиции нравственных категорий / Вестник НГТУ им. Р.Е. Алексеева. 2012. №1.

URL : <http://cyberleninka.ru/article/n/kommunikativnye-strategii-i-taktiki-s-pozitsii-nravstvennyh-kategoriy>

102. Лепухова Н.И. Прагматические отношения и перевод. Актуальные вопросы современной науки. 2014. №34. URL : [http://cyberleninka.ru/article/n/pragmaticheskie -otnosheniya-i-perevod.pdf](http://cyberleninka.ru/article/n/pragmaticheskie-otnosheniya-i-perevod.pdf)
103. МаксUTOва Н. Б. Стилистические особенности англоязычной прессы: научная работа. URL: <http://www.scienceforum.ru/2015/1086/10535>
104. Пирс Ч. Большая российская энциклопедия. URL: <https://bigenc.ru/philosophy/text/3141088>
105. Станиславский А.Р. Адаптация и перевод : коммуникативность, функциональность, интермедиальность / Гуманитарные научные исследования. 2015. № 9. URL : <http://human.snauka.ru/2015/09/12575>
106. Чичерина Ю.В. Текст как основа коммуникативной деятельности на иностранном языке / Известия Российского государственного педагогического университета им. А.И. Герцена. 2009. №112. URL : [http://cyberleninka.ru/article/n/tekst-kak-osnova-kommunikativnoy- deyatelnosti-na-inostrannom-yazyke](http://cyberleninka.ru/article/n/tekst-kak-osnova-kommunikativnoy-deyatelnosti-na-inostrannom-yazyke)
107. Oxford Dictionary. URL:<http://www.oxforddictionaries.com>
108. Cambridge Dictionary. URL: <http://www.dictionary.cambridge.org>

ДОДАТКИ

Типи прагматичних відносин у тексті за А. Нойбертом



**Методи дослідження перекладу засобів прагматичного впливу публіцистики на
тему COVID-19**

аналіз і синтез

метод семіотичного аналізу

метод контекстуального
аналізу

описовий метод

метод порівняльного
аналізу

метод кількісного аналізу

Лексичні засоби прагматичного впливу публіцистики на тему COVID-19

Лексичний засіб	Оригінал	Переклад
неологізм	<i>"Now that she is well, she is wonderful, she wants to speak, to explain, to make her reflections, it is her again," her daughter tweeted.</i>	<i>"Зараз з нею все добре, вона почувається чудово й хоче розмовляти, пояснювати, ділитися враженнями", - написала її дочка.</i>
Розмовна лексика	<i>A gradual lifting of borders has been proposed by the EU's executive in an attempt to kick-start a tourist industry hit hard by the coronavirus pandemic.</i>	<i>Європейська комісія пропонує поступове відкриття кордонів, щоб відновити роботу туристичної індустрії, яка сильно постраждала від пандемії коронавірусу.</i>
Сленговий вираз	<i>The 36-year-old said: "It just blew my mind as I was told my heart was not functioning the way it should be." –</i>	<i>"Я була приголомшена, коли мені сказали, що моє серце не працює як слід", - розповіла 36-річна пані Шлегель.</i>
Негативно забарвлена лексика	<i>Her heart condition - which medics said could have proved fatal - came to light while she was in intensive care at London's Royal Brompton Hospital.</i>	<i>Коли жінка перебувала в реанімації в лондонській лікарні, у неї виявили серцеву патологію, яка, за словами медиків, могла стати фатальною.</i>
Спеціальна лексика	<i>Some countries have already imposed quarantine measures on travellers.</i>	<i>- Деякі держави вже запровадили карантин для мандрівників.</i>

Стилістичні засоби прагматичного впливу публіцистики на тему COVID-19

Стилістичний засіб	Оригінал	Переклад
метафора	<i>That would be good for many of the threatened species we share this planet with, which in turn would be good for us, because we are completely enmeshed in Earth's web of life.</i>	Це буде корисно для багатьох вимираючих видів, з якими ми ділимо нашу планету, і це буде корисно для нас, тому що ми остаточно заплуталися в павутині земного життя.
епітет	<i>"So it was actually in the fifth week of being ill that my partner had to call A & E because I was experiencing such horrific abdominal pains that I was just calling out in just extreme agony.</i>	" На п'ятий тиждень хвороби мій партнер мусив викликати "швидку" - у мене так болів живіт , що я просто кричала в агонії ", - розповідає жінка.
метафора	<i>That would be good for many of the threatened species we share this planet with, which in turn would be good for us, because we are completely enmeshed in Earth's web of life.</i>	Це буде корисно для багатьох вимираючих видів, з якими ми ділимо нашу планету, і це буде корисно для нас, тому що ми остаточно заплуталися в павутині земного життя.
Порівняння	<i>Discussing the virus topic is like talking about the knots in a net.</i>	Обговорення теми вірусу подібно дискусії щодо вузлів у риболовецькій сітці
Гіпербола	<i>Although they found people</i>	Хоча вчені виявили, що люди з такою мутацією вірусу,

	<i>with that particular mutation of the virus seemed to have a larger amount of the virus in their samples, they didn't find evidence that those people became sicker or should have stayed in hospital for the entire life.</i>	<i>схоже, мають більшу кількість коронавірусу у своїх зразках, науковці не знайшли доказів того, що ці люди хворіли тяжче або довше перебували в лікарні.</i>
Мейозис	<i>«It saved my life in the long term, but in the short term for a split second, I thought coronavirus did nearly kill me.»</i>	<i>«Це врятувало мені життя у довгостроковій перспективі, але в короткостроковій, на долю секунди, я була подумала, що корона вірус мене мало не вбив», - додає жінка.</i>
Градація (клімакс)	<i>The biggest question - how long does immunity last - will take months or potentially years to answer.</i>	<i>Але найголовнішим питанням залишається – наскільки буде достатньо імунітету – на відповідь знадобляться місяці або, можливо, роки.</i>
Антитеза	<i>“So it is quite scary to get worse when you thought you were getting better”.</i>	<i>Я не розумів, чи значить це, що все скінчено. Досить страшно, коли тобі стає гірше, а ти думав, що їдеши на поправку”.</i>
Ідіома	<i>There are still huge challenges ahead, but the announcement has been warmly welcomed</i>	<i>Попереду лишаються ще величезні виклики, але це оголошення зустріли з ентузіазмом, і деякі вчені</i>

	<i>with scientists describing themselves smiling "ear to ear" and some suggesting life could be back to normal by spring.</i>	<i>припускають, що життя може нормалізуватися до весни.</i>
Метонімія	<i>The first effective coronavirus vaccine can prevent more than 90% of the world from getting Covid-19, a preliminary analysis shows.</i>	<i>Попередній аналіз показує, що перша ефективна вакцина проти коронавірусу може захистити понад 90% людей від зараження Covid-19.</i>
Уособлення	<i>Not everyone will get the vaccine straight away and countries are each deciding who should be prioritised.</i>	<i>Кожна країна вирішить, кому першому надати пріоритет у вакцинації.</i>

Синтаксичні засоби прагматичного впливу публіцистики на тему COVID-19

Синтаксичний засіб	Оригінал	Переклад
Окличні речення	<i><u>Keep yourself safe! Wash hands with soap and wear mask in public transport!</u></i>	<i><u>Бережіть себе! Мийте руки з милом та одягайте маску, коли знаходитесь в громадському транспорті!</u></i>
Питальні речення	<i>It's so difficult to know, is that the work of the virus? Is it the immune system's response? Is it ongoing inflammation?</i>	<i>Дуже складно було зрозуміти - це наслідки вірусу? Це відповідь імунної системи? Запалення?</i>
Повтор	<i>When I first relapsed, when I first got worse, it's quite a scary experience because you don't know if that means you're going down, down, down.</i>	<i>Коли симптоми в перший раз повернулися, коли мені вперше стало гірше, було досить лячно. Я не розумів, чи значить це, що все скінчено.</i>
Паралельні конструкції	<i>They are afraid to look the truth in the face. They are afraid to look into the eyes of the worldwide pandemic [28].</i>	<i>Вони бояться подивитися правді в обличчя. Вони бояться подивитися в очі світовій пандемії [8].</i>
Парцеляція	<i><u>"Yes, this is very fast. But it is a race against the virus. Not against each other as scientists. It's being done for the benefit of humanity"</u>.</i>	<i>«Так, це все робиться дуже швидко, але це змагання з вірусом, а не з колегами вченими, вся ця робота робиться заради людства», - говорить Трегонінг.</i>

**Використання перекладацьких трансформацій в процесі відтворення засоби
прагматичного впливу публіцистики на тему COVID-19**

